

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE KİMLİK ALGISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EZGİ YILMAZ

TEZ DANIŐMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ HAKAN OLGUN

BİLECİK, 2020

REFERANS NUMARASI

10238092

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE KİMLİK ALGISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EZGİ YILMAZ

TEZ DANIŐMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ HAKAN OLGUN

BİLECİK, 2020

REFERANS NUMARASI
1028093

BEYAN

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kimlik Algısı adlı yüksek lisans/doktora/sanatta yeterlik tezi/dönem projesinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Öğrenci Adı ve Soyadı

.....

Tarih

.....

İmza

.....

ÖN SÖZ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan halkın kimlik algısının araştırıldığı bu çalışmanın planlanmasında ve yürütülmesinde ilgisini ve desteğini esirgemeyen,engin bilgi ve tecrübelerinden yaralandığım başta tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Hakan Olgun olmak üzere, Prof. Dr. Ali Ayata'ya, Prof. Dr. Murat Ercan'a, Dr. Öğr. Üyesi Pınar Cankara'ya, Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Cankara'ya, benden manevî desteklerini esirgemeyen babam Mehmet Yılmaz, annem Ulviye Yılmaz, abim Erdal Yılmaz ve ablam Esengül Yılmaz'a ve ayrıca Gürhan Erşan'a, saha çalışmasında bana yardımcı olan bütün arkadaşlarıma, aynı zamanda bütün Kıbrıs halkına teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE KİMLİK ALGISI

Bu tez, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan halkın kimlik algısını ele alan bir çalışmadır. Bu bağlamda, giriş kısmına müteakip üç bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde kimliğe ilişkin kavramsal bir çerçeveye yer verilmiş, ikinci bölümde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde tarihî süreç içerisinde kimlik algısının oluşumuna tesir eden faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Saha çalışması ile güçlendirilen üçüncü ve son bölümde ise, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkının kimlik algısı, bilhassa Türkiye ve Türk halkına ilişkin gerçek ve güncel fikirleri ekseninde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde kullanılan SPSS programı ile objektif birtakım sonuçların elde edilmesine gayret edilmiştir. Bu bağlamda genel olarak değerlendirildiğinde Kuzey Kıbrıs Türk halkının kimlik algısının 'Kıbrıslı Türk' kavramı etrafında şekillendiği, bu algının, halkın Türkiye'ye ilişkin fikirlerini de etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu hâliyle çalışmanın, konuyla ilgili başka çalışmalara ışık tutması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Kimlik, Türkiye, Kıbrıslı, Türk

ABSTRACT

THE PERCEPTION OF IDENTITY IN TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

This thesis is a study dealing with Turkish Republic of Northern Cyprus people's perception of identity. Within this context, in the first part of this study, which includes three parts following the introduction, it has given place to a conceptual framework of identity. In the second part, the factors affecting the perception of identity in the Turkish Republic of Northern Cyprus have been tried to be determined. In the third and the last part, which strengthens with fieldwork, Turkish Republic of Northern Cyprus people's perception of identity and especially real and current ideas have been evaluated in relation to the axis of Turkey and Turkish people. With SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) Software, being used in this part, it has been made an effort to achieve certain objective results. In this sense, when evaluated in general, Turkish Republic of Northern Cyprus people's perception of identity has shaped around the concept of "Turkish Cypriot" and it has been concluded that this perception affects the public's ideas related to Turkey. It is hoped that the study, as is, enlightens the other studies on the subject.

Key Words: Cyprus, Identity, Turkey, Cypriot, Turkish

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
1.GİRİŞ.....	1
2. KİMLİK: KAVRAMSAL ARKA PLAN.....	3
2.1. Kimlik	3
2.2. Sosyoloji, Psikoloji ve Siyaset Biliminde Kimlik Kavramı	5
2.2.1. Psikolojide Kimlik Kavramı	5
2.2.2. Sosyoloji ve Kimlik Kavramı	7
2.2.3. Siyaset Biliminde Kimlik Kavramı	9
2.3. Kimlik Alt Kavramları	11
2.3.1. Milli Kimlik	12
2.3.2. Etnik Kimlik	14
2.3.3. Kültürel Kimlik.....	17
2.3.4. Alt ve Üst Kimlik	18
3. KUZey KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE KİMLİK	22
3.1. Kıbrıs Tarihine Kısa Bakış	22
3.2. Kıbrıs'ta Milliyetçiliğe Yön Veren Faktörler	26
3.2.1. Helenizm ve Helen Milliyetçiliği	26
3.2.2. Megali İdea (Büyük Ülkü) ve ENOSİS	29
3.2.3. EOKA Terör Örgütü	30
3.3. Kıbrıs'ta Türk Milliyetçiliği	31
3.3.1. Türk Mukavemet Teşkilatı	32
3.3.2. Kıbrıs Türk Milliyetçiliğinin Tanımlanması ve "Milli Davası".....	34
3.3.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kurulması	37

3.4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Kimlik Olgusunun Tarihsel Gelişimi	40
4. SAHA ÇALIŞMASI VE ANALİZ	43
4.1. Analiz ve Tartışma	43
4.1.1. Metodoloji/Araştırma Yöntemi	43
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	67
KAYNAKÇA.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	80

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Devlet ve Birey Arasındaki Üst-Alt Kimlik İlişkileri	20
Tablo 4.1: Cinsiyet	45
Tablo 4.2: Öğrenim Durumu	45
Tablo 4.3: Meslek	46
Tablo 4.4: Yaş	46
Tablo 4.5: KKTC’de ikamet edilen yer	47
Tablo 4.6: Annenin doğum yeri	48
Tablo 4.7: Babanın doğum yeri	48
Tablo 4.8: Anayurt olarak hissedilen yer	49
Tablo 4.9: Kendimi etnik olarak Kıbrıslı Türk hissediyorum	50
Tablo 4.10: Kendimi etnik olarak Kıbrıslı Rum hissediyorum	51
Tablo 4.11: Bizler gündelik kültür ve yaşam tarzı olarak en fazla Türkiye’den etkilenmişizdir.	52
Tablo 4.12: Bizler gündelik kültür ve yaşam tarzı olarak en fazla Kıbrıs ve Britanya gelenekleri ve mirasından etkilenmişizdir.	53
Tablo 4.13: Kıbrıslı Türklerin ve Türkiyeli Türklerin aynı kültürü paylaştığına inanıyorum.	54
Tablo 4.14: KKTC’nin Türkiye ile siyasi bakımdan bağlantılı olduğunu düşünmüyorum.	55
Tablo 4.15: KKTC’nin Türkiye’ye ekonomik bağlantısından rahatsız değilim.	56
Tablo 4.16: KKTC’de cami yapılmasını dinsel bir baskı olarak görmüyorum.	57
Tablo 4.17: Yavru vatan olarak anılmaktan rahatsızlık duymuyorum.	58
Tablo 4.18: 1974 sonrası adaya gelen Türklerden rahatsızlık duymuyorum.	59
Tablo 4.19: KKTC’de Türk askerinin varlığından rahatsız değilim.	60
Tablo 4.20: Avrupa Birliği’ne girebilmek için Rumlara taviz verilmemelidir.	61
Tablo 4.21: Avrupa Birliği’ne giremememizin sebebi ne Türkiye, ne de adada bulunan	

Türkiyeli insanlar değildir.	62
Tablo 4.22: Kıbrıs adasında mevcut statükonun korunması şartıyla KKTC üzerindeki izolasyonların kaldırılmasını istiyorum.	63
Tablo 4.23: KKTC'nin Türkiye ile birleşmesini kabul ederdim.	64
Tablo 4.24: Türkiye'nin burada etkin bir güç olduğuna inanıyorum.	65
Tablo 4.25: Türkiye'nin burada sadece garantör devlet statüsünde olduğunu düşünüyorum.	66

KISALTMA LİSTESİ

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

TMT: Türk Mukavvemet Teşkilatı

EOKA: Ethniki Organosis Kyprion Agoniston (Kıbrıs Milli Mücadele Örgütü)

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) yaşayan halkın kimlik algısına dair sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır. Çalışmada öncelikle kimlik kavramı üzerinde durulmuş, bu bağlamda kimliğin oluşum ve değişim süreçlerine, dünya üzerindeki muhtelif kimliklere ve kimliğin dallarına yer verilmiştir. Hiç şüphe yok ki, KKTC'de yaşayan halkın kimlik algısı, zaman içerisinde türlü değişimlerden ve dönüşümlerden geçmiştir. Dolayısıyla çalışmanın müteakip kısmında, tarihi süreç içerisinde KKTC'de yaşayan halkın kimlik algısına tesir eden kimi önemli hadiseler ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde söz konusu kimlik algısına dair bir saha çalışmasına yer verilmiş, sonuç kısmında ise bu çalışmadan elde edilen neticeler genel olarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

Kıbrıs adası günümüze kadar pek çok zorlu koşullardan geçmiş bir coğrafyadır. Burada yaşayan Türkler birçok kez savaflara şahit olmuşlar ve bu savaflarda kimi zaman katliamlara da maruz kalmışlardır. Tarihi süreç içerisinde yaşanan işgaller adada muhtelif etnik kimlik ve kültürlerin ortaya çıkmasına yol açmış; adada yaşayan iki başat unsur olan Rumlar ve Türkler arasında yaşanan sorunlar adanın tarihine adeta damgasını vurmuştur. Üstelik tarihi süreçte ada üzerinde hak iddia eden İngiltere, Türkiye ve Yunanistan gibi ülkelerin adaya türlü yollarla müdahil olmaları, meselenin farklı boyutlar kazanmasına yol açmıştır.

Adanın İngiliz yönetimine bırakıldığı dönem birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. O dönemde Enosis (Kıbrıs adasının Yunanistan'a bağlanması ideali) uğruna isyan eden Rumlar ilk eylemlerine 1930'lu yıllarda başlamıştır. İngilizlerin aldığı tedbirlere rağmen Rumlar, Enosis idealini gerçekleştirmek üzere İngiliz idaresine karşı kurdukları EOKA örgütü eliyle 1950'li yıllardan sonra fiili eylemlerini artırarak devam ettirmişlerdir. 1950'lerin sonlarına gelindiğinde EOKA'nın eylemleri yalnızca İngiliz hükümetini değil, Türkleri de hedef almaya başlamıştır. Adada yaşayan Türkler ise oluşturdukları Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) yoluyla varlıklarını ve kimliklerini müdafaa etmeye gayret göstermişlerdir. Söz konusu hadiselerin içinden çıkamayan İngiliz Hükümeti, Türkiye ve Yunanistan'ı garantör devlet olması için bir antlaşmaya davet etmiştir. Bu antlaşmanın sağladığı huzur geçici olmuş, Rumlar 1960'lı ve 1970'li

yıllarda Türklere yönelik eylemlerine tekrar başlamışlardır. Bunun üzerine 1974 yılında Türkiye'nin müdahalesi (Kıbrıs Barış Harekâtı) ile Türk halkının yaşadığı zulüm son bulmuş, harekâtın sağladığı iki devletli statüko günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

Kısaca özetlenen bu tarihî sürecin, KKTC'de yaşayan halkın kimlik algısı üzerinde oldukça etkili olduğu açıktır. Bir yandan belirli bir döneme kadar sürdürülen beraber yaşama kültürü, diğer yandan adada yaşanan çatışma ve katliamlar, nihayetinde de garantör devletlerin müdahaleleri ve Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra ulaşılan iki devletli çözüm, KKTC'de yaşayan halkın kimlik algısının oluşumunda temel belirleyici unsurlardır.

Literatürde Kıbrıs'ta kimlik olgusunu ele alan çalışmaların sayısı oldukça azdır. İşte, saha çalışmasıyla desteklenen bu tez çalışması, bu konuda literatürdeki bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

2. KİMLİK: KAVRAMSAL ARKA PLAN

Çalışmanın bu bölümünde literatürde çokça tartışılan ancak kavramsal anlamı ve kapsamı bakımından üzerinde uzlaşma sağlanamayan kimlik ve milliyetçilik konularında temel bazı açıklamalar yapılmıştır. Zira kimlik ve milliyetçiliğin ne olduğu veya olmadığı konusu pek çok disiplinin ilgi alanına girdiğinden, ana düşünceden uzaklaşmamak adına çeşitli yazar ve akademisyenlerin görüşlerine yer verilmiştir. Yapılan literatür taramasında, konuyu ele alan yazarların fikirleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

2.1 Kimlik

Kimlik kavramının ne olduğu konusunda üzerinde uzlaşılmış bir tanımın varlığından söz etmek güçtür. Zira kimlik; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, hukuk, tarih, siyaset vb. gibi disiplinlerin ilgi alanına girmekte olup, çok boyutlu bir kavramsal derinliğe sahiptir (Türkbağ, 2003: 209-210). Bir kavram olarak, kimlik kelimesinin kökünde yer alan “kim” sözcüğü bir belirsizliği çağrıştırmakta ve bu soru genele yöneltilmektedir. O halde insana has bir olgu olan kimlik kavramında iki unsurun öne çıktığı ifade edilebilir. Bunlardan birincisi tanımlama, ikincisi ise aidiyettir (Güvenç, 1993: 3).

Bireyin ve toplumun kendini tanımlama biçimi olarak kullanılan kimlik (Jenkins, 2008: 5) sosyal, kültürel, tarihi, etnik vb. gibi unsurlardan beslenerek gelişen ve yaşayan bir süreçtir (İmançer, 2003: 234-236). Kimliğin, kendini diğerine tanıtmaya bağlamından çok daha fazlası olduğunu ileri süren Assmann (2001:130) ve Stets ve Burke (2000: 225) gibi yazarlara göre kimlik sosyal bir sunudur ve bu sunu üzerinden kişinin üyesi olduğu toplulukla özdeşleşmesi söz konusu olmaktadır.

Tural (1992: 69-71), Giddens (2005: 29), Aşkın (2007: 216), Özdemir (2010: 12-14), Atak (2011: 164), Şahin (2012: 44) ve Bakıroğlu (2013: 3) gibi yazar ve araştırmacılar kimlik kavramını, bireysel ve toplumsal olarak iki ana grupta değerlendirmişlerdir. Buna göre bireysel kimlik tarafında kişinin cinsiyeti, aidiyeti, kim olduğu, kendini nasıl tanımladığı, karakterinin ve alışkanlıklarının neler olduğu gibi hususlar ön plana çıkmaktadır. Sosyal tarafta ise kolektif nitelikteki toplumsal kültür ve kazanımlarla şekillenen normlar, etnik köken, dil, din, kültür vb. gibi diğerlerinden farklı olan ve bunları tanımlayan hususlar ön plana çıkmaktadır. Kimlik ile kısaca bir kişi veya toplumun “kim” olduğu ve diğerlerinden farklılıklarının “ne” olduğu sorularına yanıt alınmaktadır.

Marshall (1999: 407) ve Smith (2014: 20-29) gibi yazarlar da kimlik kavramını bireysellik ve toplumsallık/kolektif olgular üzerinden değerlendirmişlerdir. Kimliğin hem tercihler hem de çevresel beslemelerle şekillendiğini ifade etmişlerdir. Yazarlara göre bireysel kimlik; cinsiyet, aile, din, etnisite, sınıf, din gibi olgularla kişiye doğumu ile birlikte yüklenmiş niteliklerdir. Kolektif kimlikler ise bireysel kimlikteki gibi durumsal nitelikler olmayıp, sonradan kazanılabilen, zaman içerisinde değişebilen, yaşanan kolektif deneyimlere göre yön değiştirebilen ulus kavramı ile desteklenen oldukça geniş ve derinliği olan kompleks ve soyut bir olgudur. İnanç (2006: 171) ise kimliği bireysel ve toplumsal bağlamla değil, kendini tanımlama ve konumlama üzerinden değerlendirmiştir. Yazara göre kimlik yalnızca 'ötekilik' üzerine inşa edilir, öteki göz ardı edilir, yadsınır ve farklılıklar düşmanca bir yaklaşımla ve provokatif bir şekilde belirtilirse, böyle bir yaklaşım 'ötekini' yok etmeye, onunla çatışmaya neden olur. Bu tür bir tanımlamada kimlikler kendilerindeki olumsuzlukları düşman olarak gördükleri 'öteki'ne mal ederler ve böylece kendilerini temize çıkarırlar.

Yıldız (2007: 9-10)'a göre toplumların taşıdıkları kimlikler tekil, çoğul, bireysel veya topluluksal olmak üzere kalıcılık ve etki gücü açısından değişik boyutlar içermekte ve bölümlendirilebilmektedir. Ona göre toplumların ve bireylerin bir tek değil, farklı kimlikleri vardır. Maalouf (2000: 9) ise bu görüşe karşı çıkarak kimlik kavramının bölümlere ayrılamayacağını, zaman içerisinde elde edilen tüm deneyim ve kazanımlar ile meydana geldiğini, bütüncül edimlerin bir sonucu olduğunu ifade etmektedir.

Güleç (1992: 14), Doğan (2000: 9), Karpat (2009: 51), Uysal ve Uysal (2010: 2) insana ve topluma özgü bir ihtiyaç ve kavram olarak gördükleri kimliğin; özbilinç, kültür, eğitim, birikim, ideoloji, siyaset, sosyal yapı vb. ile ortaya çıkan olgu ve etkileşimlerin ilişkileriyle yakından bağlantılı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ayrıca kimliklerin doğal bir sürecin beslediği bir olgu olduğu kadar, çevresel müdahale ile de şekillendirildiği üzerinde durmuşlardır. Türkbağ'a göre (2003: 213) ise kimlik çok boyutludur ve her bir boyutu farklı disiplinlerin ilgi alanına girmektedir. Bundan dolayı kimlik kavramının tanımlanmasında bir uzlaşıdan söz etmek zordur.

Kimlik konusunda literatürde çalışmaları bulunan yazarların kendi çalışma alanlarına göre kimlik hakkında önermeler ileri sürdükleri görülmüştür. Bundan dolayı bu çalışmada kimliğin tanımlanması konusunda yapılan tartışmalara yenisini eklemek yerine, Türkbağ'ın (2003) yaklaşımı kabul edilmiştir. Devam eden başlık altında sosyoloji, psikoloji ve siyaset biliminin kimlik kavramına yönelik bakış açısına yer verilmiştir.

2.2 Sosyoloji, Psikoloji ve Siyaset Biliminde Kimlik Kavramı

Kavramsal olarak kimlik konusunda çeşitli disiplinlerin kendi bakış açılarına göre yaptığı tanımlamalar söz konusu olmakla birlikte, bunlar arasındaki ayırım net değildir. Zira kabaca bireye has bir olgu olarak değerlendirildiğinde psikoloji, bireylerin tutumları olarak değerlendirildiğinde sosyoloji, karar verme sistemleri bakımından değerlendirildiğinde siyaset bilimi kapsamında ele alınabilirken, esasında bunların hepsi birbiriyle oldukça yakın ilişki ve etkileşim halindedir.

2.2.1 Psikolojide Kimlik Kavramı

Bostancı (1998: 39), kimliği tanımlarken kişilik özelliklerinden yola çıkarak “hayattaki duruş yerimizi bildiren niteliklerin toplamı” demiştir. Güleç (1992: 14), Türkbağ (2003: 214) ve Kılıçbay (2003: 162) psikolojideki kimlik kavramını en genel hali ile kişinin nitelik ve özelliklerinin tümünden meydana gelen, “ötekine” yönelik bir görünüm olarak kabul etmişlerdir.

Kimlik olgusu, psikoloji alanında ilk kez psikanalitik yaklaşım çerçevesinde ele alınmıştır. Shapiro’ya (1998: 57) göre psikanalitik, moderniteyi ve post-moderniteyi merkezine/odağına almış, toplumsal okumayı teorik açılımların ve anlamaların kaynaklarından biri haline gelmiştir. Psikanalitik yaklaşımın kuramcısı olarak bilinen Freud, cinselliği merkeze alarak kimlik ve kişilik ilişkisini açıklarken, bilinç, bilinçaltı ve bilinçdışı olmak üzere üçlü bir sınıflama yapmıştır (Tuzcuoğlu, 1995: 276). Freud’a göre kişilik, bir dizi psikososyal evreden geçerek gelişmektedir. Herhangi bir aşamada gelişimin sekteye uğraması durumunda, birey o evrede takılı kalmaktadır (Bauman, 2003:224-229). Freud tarafından ortaya konulan gelişim evrelerinde paralel bir dizi sosyal etmeden bahsedilmektedir. Buna göre, oral evredeki bireyler güvenlik, anal evredeki düzen, fallik evredeki otorite ve genital evredeki toplum üzerine odaklanmaktadır. Kişilik özellikleri gerek kendi içinde gerekse ortamsal etkenler ile karşılıklı etkileşim halinde bireylerin davranışlarına yön vermektedir (Kağıtçıbaşı, 2004: 89). Görüldüğü gibi kişilik, içinde bulunduğu sosyal ortamdan etkilenmekte ve davranışların oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Kişiliğin oluşumunda ise bedensel (fizyolojik-biyolojik) faktörler, sosyokültürel faktörler, sosyal yapı-sosyal sınıf ve aile faktörü başlıca etkenlerdir. Bu dört etken çerçevesinde bireyin grup aidiyeti süreci ve bunun beraberinde getirdiği iç- grup, dışgrup ilişkilerinde de yaşanmaktadır. Bireylerin dış grup üyelerine ya da içinde yer aldığı

sosyal sınıf öğelerine yönelik davranışları, hem o grubun sosyal ortamından hem de kendi kişisel özelliklerinden etkilenmektedir (Deniz, 2007: 18-19).

İç dünyadan dışarıya bir yansıma olarak kimliği açığa çıkararak ve “kendilik kuramı” ile değerlendirme yaparak savlarını ileri süren Erikson (1968) ve Kohut (1987, 1988) gibi yazarlara göre kimlik genetik aşamadan başlamak üzere yaşamın her evresinde gelişme, değişme, dönüşme, çeşitlenme vs. sergileyen canlı bir olgudur (Çuhadaroğlu Çetin, 2001: 310). Kimlik, içsel unsurlardan beslenen, karakter meydana getiren ve başkaları ile paylaşıldığında (ya da başkalarına karşı ile sürüldüğünde) anlam kazanan durumdur. Bundan dolayı bireyin kimliğinde; geçmiş, bugün ve gelecek olarak hatırlanan, hissedilen ve beklenen bir süreklilik vardır (Volkan, 2005: 43-45).

Kimlik, kişinin kim olduğunu bilme ve kendini tanımlama meselesidir. Kimlik tanımlama süreci, sosyal yaşamın kalbi ve “yüz yüze” oynanan bir çeşit oyundur. Bu oyunda bireyler kendilerini ve başkalarını tanımlarken aynı zamanda toplumdaki yerlerini belirlemektedir. Kişilerin farklılıklarına dair kavram ve diğerlerinin farklılıklarını ayırt etme davranışları kimi zaman başkalarıyla ortak noktada buluşmayı, kimi zamansa farklılıkları ortaya koymayı ve diğerlerinden ayırt edilmeyi sağlamaktadır (Ceylan ve Özbal, 2008: 8386).

Kimlik, bireyin bilişsel, bedensel, duygusal, sosyal özelliklerini içermektedir. Bununla beraber, bireyin kimliği, hissetme, konuşma ve anlama biçimleri, içinde yaşadığı ve yetiştiği kültürel topluluk bağlamında meydana gelmektedir (Türkbağ, 2003: 214-216; Kılıçbay, 2003: 162-163).

Kimlik, bireylerin diğer bireylerle etkileşimleriyle şekillenen bir belirteçdir. Bireyin sosyalleşme sürecinde, içinde yaşanılan toplumun normlarının, değerlerinin, kendine has özelliklerinin içselleştirilmesi, kimlik oluşumunun önemli birer ögesidir. Ancak kişisel kimlik, bireyi başkalarından ayıran ve kendine özgülüğünü sağlayan bir yapı içermektedir.

Başka bir deyişle, birey kendisine benzer olanlardan kişisel kimlik aracılığıyla ayrılmaktadır. Çünkü birey, kendisine benzeyen başkalarından da farklıdır (Erol, 2003: 40; Ceylan ve Özbal, 2008: 83-86). Bir madalyonun iki yüzü gibi olan kimlik ve kişilik, bir bakıma birbirinin tamamlayıcısıdır. Kişilik ise bireylerin kararlı bir varoluş sergileyebilmek için kullandıkları, gözlenebilir ve öngörülebilir örüntülerdir. Aynı zamanda bireyin kişilik özellikleri ve kişisel donanımları, kişisel kimliğini oluşturmaktadır. Bu nedenle kişilik konusu, kişisel kimliğin önemli bir parçasıdır (Volkan, 2005:264).

2.2.2 Sosyolojide Kimlik Kavramı

Sosyolojide kimlik kavramı psikolojik temellerle de desteklenerek felsefede özdeşlik ilkesi üzerinden açıklanmaktadır. Aristoteles'in mantık anlayışında aklın; özdeşlik, çelişmezlik ve üçüncü halin olanaksızlığı olmak üzere üç ilkesi vardır. Bu durum $A \rightarrow A$ şeklinde formüle edilmektedir. Özdeşlik ilkesinde kısaca bir şey ne ise odur (Çüçen, 1999: 22). Lodge'a (2003: 66) göre özdeşlik ilkesinde birbirine benzeyen şeyler aynı anda telaffuz edilirken, eğretilen birine benzeyen şeylerden biri öteki yerine kullanılmaktadır. Bu önermeye göre kimlik, sosyal yaşamda bireyin yerine yani onun kim olduğuna dair bir kompozisyonudur.

Ortak müştereklere (kültür, dil, din vb.) sahip olan insanlar, benzer durumlarda benzer davranış gösterebilirler. Etkileşimci kurama göre sadece bireyler arasında değil, toplum ve birey arasında da ortak kültür ve bağlamlardan ileri gelen karşılıklı bir etkileşim söz konusudur (Öner, 1969: 286). Buna göre kimlik başkalarıyla olan ilişkilerden kaynaklanmakta ve statik olmayan, aksine sürekli değişen bir yapı arz etmektedir. Diğer yandan eğitimle desteklenen etkileşim, benlik kavrayışını etkilemekte ve birey zamanla kendisini başkalarının gözünden görmeye başlamaktadır. Ancak bu durum "farkındalık" esas olmadıkça sosyal bir ilişki olarak kabul edilemez. Böylece bireyin içinde yaşadığı toplumsal yapıyla uyumu sağlanmaktadır. Söz konusu uyum ise bilgi toplumu olmayı başarabilmekle mümkündür (Akdemir 2004:144; Altunoğlu, 2009: 7; Talas, 2013: 53-55; Ersoy, 2013: 9).

Kimlik ardışık sosyalleşmelerin ürünüdür. Bireyin sosyal kategorilere aidiyeti yanı sıra, yaşam öyküsünün birlikte ele alınması gerekmektedir. Zira çoğu kez kimliğin, belirli bir gruba aidiyete indirgenerek dondurulduğu, bir bakıma tarih dışı kılındığı, sabit bir kategori sayıldığı görülmektedir. Oysa her kimlik, geçmişin izlerini taşımakta, kişisel ve kolektif bir bellek tesis edilmektedir (Bilgin, 2007: 89). Kimlik aslında insan zihninin sosyal tecrübelerle formlaşan ve potansiyel haldeki yapısal bütünlüğüdür. Kimlik ise, sosyal olarak şekillenmiş bu potansiyelin iradî bir kararlılıkla dışa yansıyan halidir (Birkök, 1997: 67). Topluluk ve karşılıklı etkileşim halinde yaşamın bir sonucu ve özelliği olarak bireyler arasında benzeşme ve farklılaşmanın ortaya konulmasında kimlik kurgusu önem arz etmektedir. Bu ise kişilerin toplumdan alarak geliştirdikleri sosyal kimliği ifade etmektedir (Bayart, 1999: 2225).

Sosyal kimlik üzerinden kişiye atfedilen nitelik ve konum, kişilerin üyesi oldukları çeşitli gruplar içerisindeki rollerini etkiler ve tanzim eder. Bu görüşe göre kimlikler

farklılıkların bir arada yaşamasından ve ilişkilerden bağımsız olarak düşünülemez (Anık, 2012: 12-15). Böylece toplumsallaşma meydana gelir (Eren, 1988: 1484). Sosyalleşme sonucunda kimliği oluşturan roller ve ilişkiler gelişir. Bu ilişkiler ise gruplar ve kültürler içinde düşünülür. Özellikle, birincil gruplar olarak ifade edilen yakın gruplar bu bakımdan kolektif kimliğin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir (Gönüllü, 2001: 193-194; Ünal, 2016: 32-35). Kişiler, ötekilerle etkileşim içerisinde gelişir ve tanımlanır; büyük ölçüde birincil grupta üretilen toplumsal bir üründür. Bu toplumsal ürün en iyi şekilde, bir ayna benlik olarak adlandırılır. Kişinin geliştirdiği toplumsal ilişkiler bu bakımdan kimliğin oluşumunda oldukça önemli bir yere sahiptir. Böylelikle sembolik etkileşimcilerin, kimliğin inşa sürecini toplumsal ilişkiler etrafında şekillenen bir olgu olarak değerlendirdiği görülmektedir (Özdemir, 2001: 108; Gönüllü, 2001: 193-194; Ünal, 2016: 32-35).

Sosyal kimlik, başka bir açıdan, kişinin sosyal bir grubun üyesi olma durumu ve bu üyeliği elde ettiği veya buna yüklediği değer ile bu değerden beslenen duygusal anlamdan çıkarılan benliğin bir parçasıdır. Bu yargıya göre sosyal kimlik bir anlamda tanımlama süreci olup, bireylerin kendilerini, biricik kişilikler olarak görmekten ziyade bir sosyal kategorinin birbiriyle değiştirilebilir örnekleri olarak gördükleri bir süreçtir (Volkan, 2005: 44; Aşkın, 2007: 214).

Örneğin, bireyin “Ben kimim?, Ben nereye aitim” gibi sorulara belirli bir sosyal gruba, topluma, etnik veya ulusal bir yapıya yönelik aidiyet duygusu ile yanıt vermesi bunun bir göstergesidir. Ayrıca bir gruba üye olmanın sosyal kimlik oluşumunda temel bir nitelik ve etki olduğu söylenebilir. Zira kişisel kimlik, grup kimliğiyle birlikte gelişmekte, kişi de grupla birlikte sosyalleşmektedir. Dolayısıyla aslında sosyal kimlik, bireyin benlik kavramını güçlendiren, grup aidiyeti ile kendisini daha güçlü bir şekilde tanımlamasını sağlayan bir nitelik taşımaktadır.

Politik ve sosyal alan da, kolektif kimliklerle yakından ilişkilidir ve kolektif kimlik sosyal bir yapı oluşturmaktadır. Kolektif kimlik, bir grubun toplumsal karakterini ve kültürel haritasını açıklamakta ve grup üyeleri tarafından kabul edilmektedir. İnsan davranışları, hem içinde yaşadıkları toplumun kendine has kural ve beklentilerinden hem de kişinin kendi deneyimlerinden etkilenmektedir. Çaresizlik ve aşağılanma, öz değerlerden uzaklaştırma gibi geniş grup kimliğine yönelik konularda tehdit algılandığında, bu durum kişisel bir tehlike olarak da algılanmaktadır. Bu tehdit edici durum karşısında birey, aidiyet duygusu ile bağlı

olduğu grup kimliğini kaybetme endişesi duymaktadır (Volkan, 2005: 44-45; Dalbay, 2008: 163-164).

Armutlu (2008: 33) ve Dursun (2014: 34-35), bireylerin dış dünyayı kategoriler yoluyla algıladığını ileri sürmüşlerdir. Buna göre sosyal yaşamda, farklı sosyal grupların ve kategorilerin üyesi olan bireyler, olayları, nesnelere ve kişileri benzerliklerine ve farklılıklarına göre sınıflandırmaktadırlar. Bireyler, olumlu benlik imajı geliştirmek için bu sosyal grup üyeliklerinden yararlanmaktadırlar. Sosyal gruplar prestij sahibi olduğunda, bireylerin benlik/kimlik imajlarını olumlu yönde geliştirmektedir. Başka bir deyişle, sosyal kategoriler, bireylere sosyal kimlik kazandırmaktadır. Belirli bir sosyal kategorinin üyesi olan birey, tutum ve davranışlarını bu üyelikten elde edilen sosyal kimliğe göre şekillendirmektedir.

Yapılan açıklamalardan görüldüğü üzere, kimlik ve kişilik insan yaşamının önemli birer parçasıdır. Sosyal kimlik; sosyal kategorizasyon ve sosyal karşılaştırma süreçleriyle birlikte işlemektedir ve belirli bir davranış biçimini, yani grup davranışını üretmektedirler. Sosyal kimlik süreci, grup içi benzerlikleri vurguladığı gibi, gruplar arası ilişkilerde farklılaşmayı, ayrımcılığı, iç grup kayırmacılığını, iç grubun dış gruptan üstün olduğu yönündeki algılamaları, kalıp yargıları vb. sosyal yaşamın bir parçası haline getirmektedir. Kategorizasyon, kalıp yargılı iç grup-dış grup algılamalarına ve gruplar arası farklılıkları vurgulamaya yol açmaktadır (Demirtaş-Madran, 2003: 126-128; Aşkın, 2007: 214; DemirtaşMadran, 2012: 76-78; Şentürk ve Gülersoy, 2019: 146-148).

Bireysel ve kolektif kimlikler arasındaki farklılıkların ön plana çıkarılması, karşıt kalıp yargıları tetiklemekte, benzerlikleri ve samimiyeti ise pekiştirmektedir. Örneğin bir grubun öteki hakkındaki kalıp yargıları olumsuz ise buna paralel olarak diğer grubun da kalıp yargıları şekillenmekte; olumsuz yargılar karşılıklı hale gelerek aradaki mesafe açılmaktadır. Bu durumun temel nedeni ise grubun kendini konumlayabilmesi için “öteki” üzerinden argümanlar kullanabilme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Kendi değer ve normları ile gelişme kaydetmek mümkün olmadığında, diğerine göre konumlanmak görece daha kolay ve kalıcı olabilmektedir (Özkalp, 2007: 100; Yağmur ve Tarcan, 2016: 228; Alpman, 2018: 15).

2.2.3 Siyaset Biliminde Kimlik Kavramı

Siyaset açısından kimlik kavramı çok boyutlu olduğu gibi, konunun genişlemesinde ideolojik çatışmalar ve yanlılık etkili olmuştur. Bunun da nedeni kimlik olgusunun, diğeri ya da öteki üzerinden konumlanmaya çalışılmasıdır (Yılmaz, 2013: 320). Sosyalleşme ve bu şekilde gelişen kimliklenme sürecinde aile, okul (eğitim), oyun-arkadaş grupları,

komşuluk akrabalık, meslek hayatı, ideoloji, askerlik, bürokrasi, siyasal ilişkiler (seçim, parti), kitle iletişim araçları ve dernekler gibi çok sayıda girdi biriminin etkisi söz konusudur (Bilgin, 2010: 69).

Siyasal sosyalleşme bütün siyasal toplumlarda meydana gelmekte, toplumun kendisi ve çeşitli kurumlar ya da faktörler (resmi/gayri resmi) aracılığıyla belli bir sistematik ile gerçekleştirilmektedir (Yılmaz, 2013: 325). Bu nedenle siyaset biliminde kimlik yapısalcı anlayışa göre yorumlanabilmektedir. Bu bağlamda toplumsal ve diğer unsurların etkisiyle gelişen ulusal kimlikler ile bu kimlikler doğrultusunda öne sürdükleri ulusal çıkarları ve sabit olmayan değişken verileri oluşturmaktadır. Yapısalcılık açısından, insan kendi sosyal ortamında geliştirdiği kimlikle hareket etmekte olduğundan, eğer bu kimlikten etkileniyorsa devletlerin insanlar gibi benzer davranışlar sergilediği veya sergileyebileceği çıkarımı yapılabilecektir (Aydın-Düzgit, 2015: 153-161).

Kimlik kavramı, dünya siyasetinde insan kolektiflerine kuramsal bir statü kazandırarak, bir kimlik etrafında aidiyet duygusu ile gelişen birlikteliğe ontolojik bir statü verir. İnsanların ve devletlerin kimlik ile inşa ettikleri ve sürdürdükleri yolların sürekliliğini geliştirir. Bundan dolayı sosyal bir olgu olarak kimlik, değişen, dönüşen ve var olmaya devam eden bir süreçtir. Dahası, kimliklerin çoklu ve münhasır olduğu açık bir gerçek olup, bireyin yaşam deneyimi gibi değişebilir, dönüşebilir ve gelişebilir. Bundan dolayı kimlik, uluslararası alanda da etkili olan ve konstrüktivist (yapısalcı) bakışla ele alınması gereken bir olgudur (Sarı-Ertem, 2012: 180-181).

Soğuk Savaşın ardından gelişen ve yeni bir kimlik kategorisi olan “siyasal kimlik”, sosyal ve bireysel kimlik kavramının zaman zaman üzerine çıkmaktadır. “Bizim gibi düşünen” veya “bizim gibi davranan”ların meydana getirdiği kimlik kategorisi, etnik, dil ve din temelli kimlik kavramını baskılayarak kendi ideoloji ve ilkeleri etrafında azımsanmayacak miktarda kitleleri bir araya getirerek ulusal melekeleri devre dışı bırakarak, kitlesel hareketler için itici bir güç olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında siyasal kimlik politik bir grup ya da varlık gibi sosyal ve politik değerler ve ilkeler kümesi olarak kabul edilebilir (Babiş, 2011; Ölçekli, 2016: 186).

Günümüz siyasal ortamında en çok tercih edilen kimlik kavramının gerçekten de siyasal kimlikler olduğu bir kere daha anlaşılmaktadır. Çünkü siyasal kimlik sürecinde özellikle az gelişmiş toplumlarda ileri sürülen siyasal argümanlarla liderin “kutsal” ve “kesin doğruları” etrafında toplanmak ve aklını kullanmak yerine “itaat” ederek çoğunluğa tabi

olmak yeğlenebilmektedir. Yapısal inşa açısından “ortak dil, müşterek kadim inançlar, kozmoloji-kozmogoni ve ortak yaşam ritüelleri etrafında kendisini organize edebilmiş insan grubu” bakımından ulusal çıkarları ve ulusal kimlikleri şekillendiren başlıca etken devletlerin kimlik eksenli etkileşimleri ve iletişimleri olmaktadır (Yanık, 2013: 231).

Yapılan açıklamalardan yola çıkarak siyaset biliminde kimliğin önde gelen vurgusunun kolektif bir kimlik inşası olduğunu ifade etmek mümkündür. Kolektif kimliğin söylemi ile oluşumunun, kimliklenme ve farklılık arasındaki ilişkiye dayandığı görülmektedir. Kolektif anlamda “biz duyguları”, kolektif bilince ait alt ve üst grup bağları, yani siyasal kimlik etrafında toplananların bir topluluğa ait olma duygusu olarak tanımlanabilir. İfade ettiği anlam bakımından ulusal kimliklerde olduğu gibi, siyasal düzenin normları, değerleri ve ilkelerini içermektedir.

2.3 Kimlik Alt Kavramları

Geleneksel dönemde kimlik için önemli olan bölgesel kültür ve memleket fikri iken ulus-devlet döneminde önemli olan ortak kültür ve vatan fikridir. Bu fikirden millî kimlikler ve millî kültürler üretilir. Millî kimliğin siyasal bir yapıyı modern dönemde kazanmasının da nedeni burada saklıdır. Bireysel kimlikler ve kişilikler, modern dönemde ulus-devletçe örgütlenen toplumsal yapılar içerisinde oluşturulur (Aktürk, 2006: 28-29; Uğurlu, 2010: 394396).

Toplumsal yapılar, örgütleyici yapılar olup kültürel yapılar ise daha çok toplumsal yapıların örgütlenmiş yansımasıdır denilebilir. Kaçmazoğlu’na (2016: 53) göre kimliğin en önemli dayanağı olarak kültür ortaya çıkmaktadır. Ancak bu kültürün oluşturulduğu yer olarak da örgütlü toplumsal yapılara işaret vardır. Modern dönem bu örgütlü yapıyı oluşturmuş ve bu sayede kamusal alanın sınırlarını olabildiğince genişletmiştir. Hâlbuki geleneksel dönemde böyle bir ihtiyaç hissedilmemiştir.

Görüldüğü gibi kimlik üretiminde etkin olan unsurlar geleneksel ve modern döneme göre de değişiklikler gösterebilmektedir. Geleneksel dönemde birey ve devlet arasındaki bağ daha çok bireyin hâkim iktidara olan sadakati ile sınırlı olmaktadır, modern dönemde bu sadakatin yönü devletin kendisine, toprağına ve kültürüne doğru çevrilmiştir. Aynı şekilde modern dönemde kimlik üretiminde yine bu unsurlar ön plana çıkarılmış ve ortaklıkların oluşturulmasına özen gösterilmiştir (Yanık, 2013: 231).

2.3.1 Milli Kimlik

Bilgin (2007: 257-259) milli kimliği açıklarken tarihsel süreçte varlığı gözlenen iki tip ulus anlayışından yola çıkmıştır. Bunlardan ilki yasalar karşısında eşit olan tüm vatandaşların kendi istekleri ve katılımlarıyla serbestçe oluşan kontrata dayalı ulus anlayışdır. İkincisi ise bir tarihin ürünü, anıların ve geleneklerin tezahürü olan kolektif ruha dayalı ulustur. Kontrata dayalı ulus anlayışında ulus, yurttaşlar topluluğu olarak tanımlanmakta, tarihsel veya kültürel topluluk biçimlerinden ayırt edilmektedir. Bu anlayışa göre, dünyada pek çok rejimin varlığı söz konusu olduğundan pek çok ulus vardır. Bu ulusların aralarındaki farklılık ise politik ve olgusal olup doğal ve aşılabilir değildir. Romantik yani duygulardan beslenerek gelişen ikinci anlayışta ulus, tarihin, birikimlerin, ortak anıların bir ürünü ve topluluğun birliktelik ruhunun ifadesi olarak kavramsallaştırılır. Bu anlayışa göre her ulus kendi geçmişı ile diğerlerinden farklıdır.

Bauman'a (2000: 33) göre bütün sınıfları ve bireysel kimlikleri tek bir kolektif kimlik altında birleştirmeyi amaçladığından dolayı en önemli ve en etkili unsur ulusal ya da milli kimliktir. Milli kimlikler, çokkültürlü toplumlarda vatandaşlık olgusunu ön plana çıkararak bir üst kimlik haline gelmektedir. Milli kimlikler ise genellikle toplumdan beslenen unsurlar etrafında devlet kontrolünde kimlik kazandırma şeklinde desteklenmekte ve inşa edilmeye çalışılmaktadır. Özyurt'a (2005: 187) göre modern toplumlarda milli kimlik, geçmişe oranla daha az verilir. Çünkü modern toplumsal yapıda birincil ilişkilerde çözülme ve bireyciliğin artması milli kimlik bağlarını zayıflatmaktadır.

Milli kimliğin, toprak, vatan, yasal eşitlik ve ortak fikir/kültür/hissiyat gibi dört temel unsuru bulunmakta olup bunlar şu şekildedir (Smith, 2014: 25-27): Birincisi milletlerin öncelikle diğerlerince tanınmış ülkelere, topraklara ve yaşadıkları bir coğrafyaya sahip olması gerekmektedir. Ancak bir milli kimliğin varlığından söz edebilmek için toprak parçası gerekli olmakla birlikte tek koşul değildir. Millet ve milli kimlik olgusunun asli temeli ortak tarih, kültür, kazanım, dil, din vb. gibi halkı bir arada tutuma veya bir araya getirme gücüne sahip olabilecek güçlü bileşenlerdir. İkinci unsur kurumların, yasaların ve kurallı bir yaşayış biçiminin var olduğu vatandır. Vatan olgusu kimlikleri paylaşan ulusun bir arada kalmasında temel yapılardan biridir. Vatan olgusu, kurumları ve siyasi iradeye sahip bir topluluğu ifade etmektedir. Bu topluluğun fertleri arasındaki yasal eşitlik ise milli kimliğin bir diğer unsurudur. Yasal, sivil, siyasi haklar ve görevler ile sosyo-ekonomik haklar da dâhil olmak üzere çeşitli yurttaşlık türleri bunun tam ifadesidir.

Milli kimliğin dayanak noktalarını ve temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Akt. Guibernau, 2004: 131-132):

- 1) Tarihi ortak paydalar, toprak/ülke veya vatan,
- 2) Ortak mitler, kültür ve tarihi hafıza,
- 3) Ortak ve topluluksal kamu kültürü,
- 4) Toplumun tüm fertleri için geçerli olan eşit, yasal görev ve haklar,
- 5) Topluluk fertlerinin ülkede serbest dolaşım ve ekonomik girişim özgürlüğü.

Smith'e (2014: 34-35) göre milli kimlik içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılır. İçsel olanlar yukarıda açıklanan psikoloji temellidir. Dışsal işlevler ise teritoryal, ekonomik ve siyasi olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bu üçlemede özetle; milli kimlikler toplulukları mekânsal olarak ayırıştırır ve bu mekânları milletlerin moral coğrafyası olarak kurgular. Ekonomik bakımdan ise insan gücü de dâhil olmak üzere teritoryal kaynaklar üzerinde denetim oluşturulur. Mensubiyetin, kaynakların ve sınırların belirlenmesi suretiyle milli kimlik, kendi kendine yetme idealine bir rasyonellik kazandırmaktadır. Milli kimliğin en belirgin işlevi, yasal hakların ve kurumların görevlerini meşrulaştırıcı olmasıdır.

Heywood'a (2010: 171-180) göre ulusal kimliklerle şizofrenik bir sorun olan milliyetçilik arasında ideolojik bir bağ vardır. Yine yazara göre milliyetçilik "sadece siyasi hedefler öne sürmekle kalmaz, aynı zamanda insanlara kim olduklarını da empoze eder. Bu yolla insanlara bir tarih verir, insanlar için sosyal bağlar ve kolektif bir ruh uydurur ve bireysel varoluşun ötesinde ortak bir kader duygusu yaratır. Ulus ve ulusal kimlikler de topluluğun ortak bir kaderi paylaştığını ve bu kaderin ulusun elinde olduğunu sürekli bir biçimde vurgular." Heywood tarafından ileri sürülen bu yaklaşım Göker'e (2013: 57) göre "hem dışarıdakilere yönelik, hem de içeridekilere yönelik bir "öteki" algısına neden olmaktadır"

Genel olarak Fransız Devrimi'nden sonra ortaya çıkan milliyetçi hareketler yirminci yüzyılda ulusallaşma sürecine dönüşmüştür. Bu nedenle, "ulusal/milli kimlik" ve "ulusal devlet" kavramları küreselleşme sürecinin en sık tartışılan kavramları haline gelmiştir. Ulusdevletin ortaya çıkışıyla birlikte, ulusal sınırlar içinde yaşayan vatandaşların ulusal kimlik bileşenleri kimliğin en önemli odağı olmaya başlarken, dini etnik ve alt kimlikler görece zayıflamaya ve önemini yitirmeye başlamıştır (Gelişli, 2014: 1-2).

Bunun da başlıca nedeni devletlerin, üst kimlikler üzerinden milli kimlik inşa etmeye yönelik politikalar izlemesi olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda temel aracın ulusal dil ve kültür olduğu anlaşılmaktadır. Zira toplumları diğerlerinden ayırt eden başlıca faktörler kültür ve dildir. Bu durumda ulusal kimliğin özünde; kendini diğerine göre tanıma/tanıtma ile bir değer merkeziyle özdeşleştirme ve aidiyet duygusu olmak üzere iki bileşenin varlığından söz edilebilir. Ancak her ikisinde de temel araç dil ve kültürdür (Gelişli, 2014: 1-2).

2.3.2 Etnik Kimlik

Kolektif bir kimlik olarak etnisite, bireyler duygusal ve bilişsel aidiyeti temsil ettiğinden önem arz etmektedir (Aksoy, 2013: 4; Göker, 2013: 58). Marshall (1999: 215)'a göre etnisite, "ait oldukları ve içinde özgün davranışlar sergiledikleri bir toplumda kendilerini diğer kolektif yapılardan farklılaştıran ortak özelliklere sahip olduğunu düşünen ya da başkaları tarafından bu gözle bakılan kişileri tanımlayan bir terimdir. Etnisite terimi ırk terimine karşı olarak bulunmuştur. Çünkü etnik bir grubun üyeleri ırksal özelliklerine göre tanımlanabilecekleri halde, bunun yanında din, meslek, dil ya da politika gibi başka kültürel özellikleri de paylaşıyor olabilirler."

Etnik bir grup, ırk temelli bir soya ait olan tarihi anıları ve mitlerin rolünü öne çıkaran gelenek, dil, din veya toplumsal kurumlar çeşitli kültürel farklılığa ve deneyimlere göre tanımlanan, bunlara bağlı olarak ayırt edici yanları ortaya konulan kolektif kültürel bir tiptir (Somersan, 2004: 37-39; Aslan, 2004: 8-9; Göka, 2006: 233). Etnik grupların farklılıklar üzerine inşa edildiği düşünülürse, bu farklılıklar içerisinde din, gelenekler ve dilin önemli bir yer tuttuğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Smith, etnik bir topluluğun altı temel niteliği olduğunu ileri sürmektedir Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir (Smith, 2014: 42):

- 1) Kolektif bir özel ad,
- 2) Ortak bir soy miti,
- 3) Paylaşılan tarihi anılar,
- 4) Ortak kültürü farklı kılan bir ya da daha fazla unsur,
- 5) Özel bir yurtla bağ,
- 6) Nüfusun önemli kesimleri arasında dayanışma duygusu.

Etnik kimlik konusunda geçmişte pek çok çalışma yapılmış olmakla birlikte kavramın literatürdeki yerini almasında önemli katkıları olan Edward Shils (1957), etnik kimliği bir sorun olarak görmüştür. Yazar, çalışmasında etnik veya etnisite kavramlarını değil "topluluk" terimini kullanarak sosyal antropolojik değerlendirmeler yapmıştır. Daha sonra pek çok yazar

ve akademisyen konuya dâhil olarak etnisite olgusunun yukarıda sıralanan özellikleri bağlamında tartışmalara katılmışlardır. Dolayısıyla bu konunun, üzerinde en az uzlaşılan bir alan olduğunun bilinmesinde yarar vardır. Ancak etnisite bağlamı tartışmaların modern dönemde ortaya çıktığı bir gerçektir (Calhoun, 1993: 212).

Yabancı literatürde “ethnic community” olarak yer alan etnik topluluklar hakkında son dönem çalışmalarda konstrüktivist bakış açısı daha ön plana çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre herhangi bir toplumun kültürel ve kimlik yapısı çok sayıda dış etkiye maruz kalarak gelişir ve olgunlaşır. Yani bir grubu yaşadığı toplum içerisinde etnik hale getiren husus tek başına genetik geçmiş değil aynı zamanda maruz kaldıkları süreçlerdir. Anderson’un (1995) “Hayali Cemaatler” kitabında ileri sürdüğü İmgelenen Topluluklar (Hayal Edilmiş) yaklaşımında söz edildiği gibi, ulusal mitolojilerin kökenlerini oluşturduğu milletler, etnik gruplar ve toplumun sahibi olduğu değerler, esasında imgelerin bir ürünüdür. Bu imgeler etrafında toplanan her grup aslında etnik bir sosyal gruptur. Anderson (1995: 23-24) semboller ve milli kimlik arasındaki ilişkiyi tarif ederken şöyle bir açıklama yapmıştır: “Modern milliyetçilik kültürünün hiçbir sembolü, Meçhul Asker mezarı ya da anıtları kadar şaşırtıcı ve kayda değer değildir. Boş bırakılmış olmaları ya da içinde kimin yattığını hiç kimsenin bilmemesine rağmen bunlara sürekli olarak anlamlar ve içerikler yüklenerek, etrafında hayali cemaatler oluşturularak bir fikir ya da kavram üretilir. Bu imgeler artık gerçek anlamından uzaklaşmış ve milli kimliğin oluşumunda her zaman ve koşula göre anlamlandırılır hale gelmiş/getirilmiştir.”

Etnik kimlik kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için ırk, millet ve etnisite kavramları arasındaki farklılıkların bilinmesi gerektiği ifade edilse de, bunlar iç içe geçmiş ve birbirini tamamlayan kavramlar olduklarından kesin bir çizgi ile ayrıştırılmaları oldukça güçtür (Kurubaş, 2008: 24).

Etnisite, zaman içinde oluşan tarihi ve güncel koşullara göre değişim gösterebilmektedir. Genetik etnisite söz konusu olabileceği gibi kültürel veya dini bir etnisiteden de söz edilebilir. Örneğin Sovyetler Birliği’nde etnik grup, ulus inşası sürecindeki insanlar olarak görülmüştür (Sumbas, 2006: 31). Etnik kimlik kavramının her toplum için farklı bir anlamı olduğundan, etnisite tanımı tüm sosyal grupları ve bunlara dair kimlikleri kapsayabilmektedir. Buradan da etnik kimliğin aslında bir aidiyet noktası olduğu ifade edilebilir. Ancak genel görüş olarak etnik gruplar için, azınlıklar, alt milli gruplar ve alt kültür toplulukları bağlamında bir yaklaşım söz konusudur (Altuntaş, 2002: 18).

Bir milletin içerisinde çok sayıda kendine ait etnik kimliğe sahip topluluk olabilir, bu topluluklara mensup olan bireylerin etnisite ilişkileri çerçevesinde farklı bir kimliğe sahip oldukları, bu kimlikleri temsil ettikleri ifade edilebilir (Göker, 2013: 60). Bu durum William Graham Sumner'ın ileri sürdüğü etnosentrizmi meydana getirebilir (Arı ve Madran, 2011: 15). Özkalp'e (2007: 69-70) göre; "Etnosentrizmin hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmaktadır. Olumlu yönüne bir örnek olarak grup üyeleri arasındaki grup bağlılığını artırması gösterilebilir. Olumsuz yönü olarak da ayrımcılıklara, etnosentrik davranışların diğer grupları küçümsemeye ve dışlamaya yol açması şeklinde ifade edilebilir. Etnosentrizmin zıddı sayılabilecek kültürel rölativizm ise, bir kültürü kendi yapısı içerisinde, değer yargılarını kullanmadan tanımaya ve anlamaya çalışmak manasına gelmektedir. Bu yaklaşıma göre her değer ve norm o kültür için anlam taşır."

Etnik grupların ulus olma potansiyellerini harekete geçirip uluslaşmaları için birleştirici birtakım unsurlara da ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda milliyetçilik önem kazanmaktadır. Etnik milliyetçilik ile klasik ya da sivil milliyetçilik arasında tipoloji bakımından belli farklılıklar söz konusudur. Milliyetçik daha önce de ifade edildiği üzere ortak müşterekler üzerine ve geniş sathı kurulu, zaman içerisinde oluşan bir sosyal inşadır. Etnik milliyetçilik daha çok ırk üzerinden beslenen yerel ve azınlığa has bir durumdur (Alakel, 2011: 12-13).

Günümüz itibarıyla geçmişteki gibi katı ve etnik kökene dayalı iddialı milliyetçilik arzuları küreselleşme gibi etkiler nedeniyle zayıflama eğilimi göstermektedir. Bu açıdan günümüzde artık "etnik sönme"lerden sıklıkla bahsedilebilmektedir. Tam anlamıyla bir etnik sönmenin iki ana türü vardır (Smith, 2014: 55-57); birincisi soykırım, ikincisi ise zaman zaman kültürel soykırım olarak ifade edilen, etnik kırımdır. Her ikisinde de etnik sönmenin belirtisi, siyasi iktidar ile bağımsızlığın kaybedilmesidir. Fakat sönmeyi nihayete erdiren husus genellikle kültürel olarak yutulma ve etnik kaynaşmadır.

Bir coğrafi alanda yaşayan etnik gruplar çeşitli nedenlerle kendi kimliklerinin bilincine vararak, bu bilinci siyasal bir harekete dönüştürebilirler. Etnik gruplar kendi varlıklarından emin olmanın ötesinde, siyasal bir alan veya sınır talep ederse siyasallaşır ve buna istinaden kendi milliyetçi hareketini başlatır. Böylece bir etnik grubun siyasallaşması, özerklik ya da ayrılma talebinde bulunmasına yol açacaktır. Bununla birlikte etnik grubun siyasallaşması dışarıdan gelebilecek değişirme çabalarına karşı direnç göstermesini de beraberinde getirecek, nitekim değişmesi de zor olacaktır (Aktürk, 2006: 26).

2.3.3 Kültürel Kimlik

Küreselleşmenin hız kazandığı 1980'lerden günümüze, özellikle soğuk savaş sonrası dönemde ortaya çıkan kültürel kimlik olgusu dinsel, etnik, kültürel vb. kimlik/farklılık talepleri etrafında şekillenerek bir toplumsal değişim dinamiği oluşturmuştur. Kolektif kimliklerin varlıklarının korunabilmesi ve kendine bir özgürlük alanı yaratabilmesi dinde, etnisitede, kültürde ve diğer alanlarda kabul edilmesine bağlı görülmektedir (Bokse-Liverant, 2003:329). Küreselleşme bu anlamda ulus devletleri dolayısıyla kültürel kimlikleri krize sokmuştur. Sarıbay (2008: 131), küreselleşmenin ortaya çıkardığı etkileri merkezi kurumların etkisinin azalmasına karşılık yerel kurumların etkisinin artması, bireyin davranış kalıplarının küresel bir perspektif ile kültüre göre ayarlanmasına yönelik dayatmalar ve bireysel kimliklerin patlaması ve politikleşmesi olmak üzere üç grupta sınıflamıştır.

Günümüzde ana hatlarıyla üzerinde uzlaşılan bilimsel görüşe göre kimlik, sosyal, tarihsel ve kültürel bir inşadır (Bilgin, 2007: 65-68). Bu görüşten yola çıkarak kültürel kimlik için genellikle göç ve göçmen yazınında kullanılan bir kolektif kimlik türüdür denilebilir. Çünkü özellikle kültürel farklılıklar ekseninde şekillenen ve kültürlerin karşılaşması esnasında önem kazanan bu kimlik türü, göçmenlerin yeni sosyal ortamında belirleyici bir öneme sahiptir. Kültürel yakınlıklar ve uzaklıklar, bu çerçevede oluşmuş kimliklerin de toplumsal konumunu ve sınırlarını belirlemektedir (Mora, 2008: 3-4).

Kültürel kimlik biri özcü ve dar, diğeri tarihsel, kapsayıcı ve açık olmak üzere iki şekilde tespit edilebilir. Birinci bakış açısına göre kültürel kimlik henüz oluşumunu tamamlamamış bir olgu olarak görülmektedir. İkinci yaklaşıma göre ise kültürel kimlik sürekli olarak üretilebilen, gelişebilen, tümüyle tamamlanması mümkün olmayan canlı bir olgu olarak görülür. Kültürelci yaklaşım olarak da ifade edilen birinci görüşe göre kültür, geçmişe ilişkin olanı ifade eder. Değişmeyen, kapalı bir öze sahip olan kültürler, aynı şekilde değişime kapalı bir kültürel kimliğin de kaynağını teşkil eder (Larrain, 1995: 217-219; Subaşı, 2005: 301). İkinci görüşte ileri sürülen kültürel kimlik “var olma” kadar bir “oluş” meselesidir. Geçmişten beslenerek gelmektedir ancak geleceğe ait unsur ve içeriklere de sahiptir. Kültürel kimlikler tarihi ve ortak deneyimlerle birikerek geçmişten bugüne gelir ve geleceğe uzanır. Fakat tarihsel süreçte değişen ve dönüşen her şeyde olduğu gibi kültürel kimlik de sürekli olarak dönüşüme maruz kalır. Bu nedenle yerleşmiş olması mümkün olabilir ancak sonsuza kadar aynı şekilde devam etmez, tarihe, deneyimlere, kültüre vb. bağımlıdır (Larrain, 1995: 217-219).

Kültürel karşılaşmalar, bütüncül bir değişimi ortaya koymasa da, beraberinde bir değişimi kaçınılmaz olarak getirmektedir. Özellikle savaş, işgal, demografik iskân politikası, din değiştirmeye zorlama, göç dalgaları vb. kimliğin kültürel içeriğinde yer alan temel unsurlarda derin değişikliklere yol açan ve kültürel kimliği erozyona uğratan belli başlı olaylardır (Smith, 2010: 49). Bütün bu olayların yine bir güç dengesizliğine dayalı ilişki biçimiyle ortaya çıktığı görülmektedir. Kültürel kimliği sistem inşa eden, sistemi değiştiren veya sistem dönüştürücü bir toplumsal gerçeklik şeklinde kabul eden Keyman (2009: 54-55); kültürel kimliklerin söylemsel ve tarihsel olarak kurulmuş toplumsal birer gerçeklik olduğunu, siyasal birer gerçekliğe dönüştüğünü, kimlik sorunları ve taleplerinin kaynağında sömürü ve dışlanma süreçlerinin bulunduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla yazar kültürel kimlik ile toplumsal adalet arasında bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Akt. Dalbay, 2018: 171).

2.3.4 Alt ve Üst Kimlik

Gündelik pratikte ve ifadelerde kültür kavramının türevlerine dair kullanımlar bazı yanlış anlama, nitelme veya alınganlıklara yol açtığından “Üst-Kimlik” ve “Alt-Kimlik” kavramı hakkında şu hususun bilinmesi gerekmektedir ki; burada sözü edilen alt ve üst kavramlarının birbirlerinden üstün veya aşağı olması gibi bir durum söz konusu değildir.

Zenginoğlu’na (2012: 17) göre üst-alt ayrımı, kapsama ve birinden etkilenerek ortaya çıkma ile ilgili bir betimlemedir. Bu durumu örneklemek gerekirse; dini anlamda Hristiyanlık ve Müslümanlık kimliği, genel ve kapsayıcı bir inanç olup üst kimlik iken, mezhepler bu dinlerin alt unsurları olup alt kimlik olarak kabul edilmektedir. Yani üst kimlik ile alt kimlik birbirinden ayrı değildir. Diğer yandan üst kimlik, alt kimliğin kapsayıcı niteliğinde olup alt kimlikler üst kimliklerle benzerlik arz eden bir şekilde gelişmektedir. Oğuz’a (2011: 236) göre bir toplumda yaşayan insanların çoğunluğunun benimsediği hâkim kültür, o toplumda egemen kültür olarak adlandırılmaktadır. Bu egemen kültüre bölgesel, tarihi ve inanç temeline bağlı olarak ortaya çıkabilecek bazı farklılıklar söz konusu olabilecektir.

Egemen kültür alanında varlığını devam ettiren, ama bu egemen kültürden birtakım özellikleri bakımından farklılıklar gösteren kültürlere sosyal bilimciler tarafından alt-kültür adı verilmektedir. (Şimşek, 2002: 33-35). Alt kültürler, diğer sosyal grupların tabii olduğu hâkim kültürden algılama, anlam verme ve yorumlama bakımından ayrılır. Alt-kültür, toplum içerisinde belirli bir gruba ait değer yargıları, inançlar, semboller ve davranış biçimleridir (Tabakçı, 2008: 26). Alt ve üst kimlik kavramlarının içeriğinde din, tarih, kültür, siyasal vb. pek çok unsurdan söz edilebilir. Dolayısıyla bahsi geçen her kavrama dair alt ve üst kimlik

bağlamında değerlendirme yapmak oldukça güç olacağından ve çalışmanın konusu itibariyle yakınlık göstermesi bakımından ulusal (milli) kimlik üzerinden değerlendirmeler merkeze alınmıştır.

Kimlik kavramı bireysel ve sosyal dinamiklerden beslenerek geliştiğinden dolayı ulusal kimlik de bunlara benzer şekilde alt ve üst kimlik bağlamında kapsayıcı ve dışlayıcı bir niteliktedir. Bu dışlayıcılık, kimlik kavramının içeriğine aykırı bir durum teşkil etmemektedir. Fakat kimliğin ulusal boyutta bir durumu söz konusu olduğunda bazı tedirginliklerin ve kaygıların arttığı görülmektedir (Gözübüyük Tamer, 2014: 84). Genelden özele doğru görülen kimlik algısında değişim ve alt kimlik-üst kimlik tartışmalarında ulusal kimlik ile alt kimlik arasında uyum olması gerektiğini ileri süren Tok'a göre (2007: 28), "Bir kimsenin üst kimlik olarak benimsediği ulusal kimlikle, o kimsenin alt kimlik olarak sahip olduğu dini, etnik, kültürel ve diğer kimlikler arasında bir çatışma olmaması gerekir. Eğer ortak ulusal kimlik etno-kültürel terimlerle tanımlanırsa ya da ülkedeki bazı dini, etnik ve kültürel kimlikleri dışlayacak şekilde tanımlanırsa, bu kimlikler arasında çatışma kaçınılmaz olur." Öte yandan kişilerin kendi alt kimliklerini öne çıkarmaları, bununla övünmeleri, kendileri ile aynı alt kimliğe sahip olanlarla bir arada olmayı tercih etmeleri, kendi alt kimliklerini yaşatmaya ve geliştirmeye çalışmaları oldukça normal karşılanmalıdır. Ancak bu durumun devlet otoritesi, genel toplum düzeni, üniter yapı, siyasal sistem gibi ana unsurlara yönelik olarak tehdit edici olmaması gerekmektedir (Kongar, 2001: 166). Aksi halde alt-üst kimlik ayrımından söz edilemeyeceği gibi kargaşa ortamının oluşması muhtemeldir.

Alt kimlikler üst kimliklerle yakın ilişki içerisinde olmakla birlikte ayrıştıkları noktaların da olması doğaldır. Ayrışma endişesinin temel kaynağı ise alt kimliklerin zamanla üst kimliğe karşı kendini konumlaması, üst kimlik talepleri ileri sürmesi, kendi alt kimliklerini oluşturarak durumunu genişletmesi vb. şeklinde olabilmektedir. Alt kimlik-üst kimlik tartışmalarında sorunlar yaşanmadan uyum sağlanması, muhtemel bir çatışmanın hangi hallerde ortaya çıktığı/çıkabileceği vb. birtakım hususlar Tablo 1'de gösterilmeye çalışılmıştır (Dündar, 2009: 291-293).

Tablo 2.1 Devlet ve Birey Arasındaki Üst-Alt Kimlik İlişkileri

	Birey/Grup	Devlet	Sonuç
1	Durum- Üst kimliği sübjektif kimlik olarak benimseme	Memnuniyet	Gönüllü asimilasyon
2	Durum- Üst-kimliği ret	Sert tepki	Travma (ayrılma, çatışma)
3	Durum- Üst-kimliği kabul, alt- kimlikte ısrar	Alt-kimliğe saygı ve teritoryal üstkimlik	Uyum ortamı
		Asimilasyond a veya kan temelli üstkimlikte ısrar	Çatışma

Kaynak: Oran, 2010: 327.

Tablo 2.1’de yer alan Durum-1 satırındaki Sonuç kısmında yer alan ‘gönüllü asimilasyon’ nadiren görülen bir durumdur. Bu konuda ABD’deki göçmenler üzerinden örnekler verilebilmektedir. Aslen hemen hemen tüm ABD vatandaşlarında olduğu gibi göçmen bir devletin vatandaşı olarak bu kişiler, kendilerini Amerikalılık üst kültürü ve geldikleri yerin alt kültürü ile birlikte tanımlamaktadırlar. Durum-2 satırındaki Üst-kimliğin

reddedilmesi dünyada en çok görülen durumdur ve bunun çatışma ve toplumsal travma olarak neticelendiği söylenebilir. Ulus iddiasında bulunmak doğal olarak ayrışmayı da beraberinde getirdiğinden, devlet müdahalesi ve buna tepki olarak direniş söz konusu olabilmektedir. 19. yüzyıldaki milliyetçilik hareketleri ile bunu bastırmaya çalışan devletlerin tutumları bu durum için ideal bir örnektir. Durum-2 satırında ise bir etken ve iki sonuçtan söz edilebilir. Buna göre üst kimlik kabul edilirken alt kimlik ısrarla yaşatılır ve sürdürülür. Karşılıklı anlayış ve saygı söz konusu olduğunda uyum, aksi halde çatışmanın doğması muhtemeldir. Bu süreçte alt ve üst kimlik arasındaki denge oldukça hassas ve kırılgandır (Oran, 2010: 327; Zenginoğlu, 2012: 21).

3. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE KİMLİK

3.1 Kıbrıs Tarihine Kısa Bir Bakış

Kıbrıs'ta kimlik algısının oluşumu, tarihî süreç içerisinde dört ana dönem ekseninde ele alınacaktır. Bunlar Osmanlı Dönemi, İngiliz işgali dönemi, 1960 Londra ve Zürih antlaşmaları ve nihayet 1974 yılında ortaya çıkan Kıbrıs Türk Federe Devleti ve sonrasıdır.

Kıbrıs adasında göçlerin etkisi ile demografik yapı sürekli bir değişim göstermiştir. Tarihi süreçte Hitit, Dor, Grek, Pers, Helen, Roma, Müslüman ve Türk hâkimiyeti ve göçü söz konusu olmuş, Kıbrıs adasında sürekli olarak yapısal, kültürel, etnik, sosyal ve ekonomik değişimler yaşanmıştır.

Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından 1571 yılında fethedilmesini, Ada'daki Katolik Venediklilerin zulmüne maruz kalan Ortodoks Rumlar büyük bir memnuniyet ve sevinçle karşılamışlardır. Fetihten sonra Anadolu'dan bir kısım askerle birlikte 5721 hane Türk ailesi Kıbrıs'a yerleştirilmiştir. 308 yıl süren Osmanlı idaresi altında Rumlar kendi din, dil, kültür ve yaşam biçimlerini sürdürmüşlerdir. Yunan isyanı ile Osmanlıdan bağımsızlık kazanıldıktan sonra Rumlar kendilerini Venedik zulmünden kurtaran Osmanlı'ya karşı başkaldırmış, Yunanistan ile birleşme ideası (Enosis) için harekete geçmişlerdir (Uçarol 2000:76; Armaoğlu 2006: 536-537).

Rumların bu girişimleri Ada henüz Türk idaresinde iken başlamış ve İngilizlerin desteği ile Rum ileri gelenlerinin isyanı sürekli teşvik edilmiştir. Osmanlı güçleri Rum isyancıların başındaki papazları tutuklamış ve bu şekilde Rumların Enosis'i akamete uğratılmıştır. Yaşanan ulusçuluk hareketleri, isyanlar ve savaşlar Osmanlı'yı zayıf düşürmüş, 1878 yılında Ada Osmanlı İmparatorluğu tarafından geçici olarak İngiltere'ye verilmiştir. Bu gelişme Rum isyancılar için bir fırsat olarak görülmüş, Enosis'in yeniden canlandırılması için kullanılmıştır. Bu amaçla Başpapaz Sofronions İngilizlerden Ada'nın Yunanistan'a ilhak edilmesini talep etmiştir (Ünsal, 2008: 7-8; Akdağ, 2010: 492; Yellice, 2012: 15-16).

1914 yılında I. Dünya Savaşında Osmanlı-İngiliz harbi başlayınca, Ada İngilizler tarafından tek yanlı olarak ilhak edilmiştir. Kıbrıs üzerindeki hakların geri alınması için girişimlerde bulunulduysa da, 1923 yılında imzalan Lozan Anlaşmasında Türkiye bu haklarından vazgeçerek İngilizlerin ilhakını tanımak durumunda kalmıştır. Bu nedenle 1920'li yılların ortalarında Kıbrıs'tan Türkiye'ye göç yaşanmıştır. Ada üzerindeki haklarını daha

yüksek sesle ifade etme cesareti bulan Rumlar Enosis'i gerçekleştirmek üzere 1931 yılında İngilizlere karşı isyan başlatmıştır (Yellice, 2012: 22).

Bu olaydan sonra İngiliz yönetimi Rumların şiddet eğilimli tutumlarını kontrol altına almak ve Ada'da yaşanan Türklerin can güvenliğini temin etmek amacıyla her iki halkın özgürlüklerine büyük ölçüde kısıtlamalar getirmiştir. Alınan önlemler Rum şiddetini durdurmamış, 1950 yılına gelindiğinde Rumlar kendilerince kiliselere koydukları sandıklarla 'Enosis Plebisiti' gerçekleştirmişlerdir (Kapıcı, Sakin, 2015: 139). "Evet" olarak çıkan sonuca istinaden, Rumlar Enosisi resmileştirmiştir. 1954 yılında Yunanistan Kıbrıs halkına 'Self Determinasyon' hakkı verilmesi isteği ile BM'ye müracaat etmiş, ancak talep reddedilince 1 Nisan 1955'te Makarios'un öncülüğünde, Enosisi gerçekleştirmek üzere kilise tarafından finanse edilen terör örgütü Eoka şiddet eylemlerine girişmiştir. Eoka'nın hedefinde başlangıçta kendilerine engel olduğunu düşündükleri İngilizler varken, daha sonra 1958 yılından itibaren Türkler hedef alınmaya başlamıştır. Rum terörü karşısında Türkler kendilerini savunmak amacıyla Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş liderliğinde teşkilatlanmış ve bu amaçla 1 Ağustos 1958'de 'Türk Mukavemet Teşkilatı'nı (TMT) kurmuşlardır (Koç, 2005: 16-17; Ünsal, 2008: 9; Yalçın, 2016: 284).

Rum şiddetinin yayılmasını önlemek için İngiltere devreye girmiş ve Zürih ve Londra Antlaşmalarıyla (1959-1960) Rumlar ve Türkler arasında sulhu teminen Kıbrıs Ortaklık Cumhuriyeti oluşturulmuştur. Rumların muhalefeti söz konusu olsa da Türkler bu yeni devletin organlarında ve kurumlarında eşit olarak yer almıştır. Bu Cumhuriyetin anayasasına göre; aile hukuku, eğitim ve belediye işlerinde (yerel idarede) her iki toplum kendi özerk alanında hareket edebilecektir. İkili bir başkanlık yapısı ile Rum Cumhurbaşkanı ve Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısının icrai işlemlerde eşit nitelikte yetki kullanması öngörülmüştür (Tansel 2004: 198-201).

Sonraki süreçte, 1960 yılında Garanti ve İttifak Antlaşması imzalanmış ve anlaşmaya göre Kıbrıs Cumhuriyeti asli unsur olmak üzere, Yunanistan, Türkiye ve İngiltere, toprak bütünlüğü, tarafların emniyeti, güvenlik vb. konularda garantör taraf olmuşlardır. Anayasal düzene uyulmasını temin etmek üzere işbirliğini teşvik eden aşağıdaki maddeler kabul edilmiştir.

MADDE-1

"Kıbrıs cumhuriyeti, bağımsızlığının, toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin devamını ve aynı zamanda Anayasaya riayet edilmesini sağlamayı taahhüt eder. Kıbrıs Cumhuriyeti,

herhangi bir devlet ile tamamen veya kısmen birleşmemeyi, ya da herhangi bir siyasi veya iktisadi bir birliğe katılmamayı taahhüt eder. Bu itibarla, herhangi bir devlet ile birleşmeyi, ya da Ada'nın taksimini doğrudan doğruya veya dolayısıyla teşvik edecek her nevi hareketi yasak ilan eder.”

MADDE-2

“Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, bu anlaşmanın 1. Maddesinde gösterilen taahhütleri nazara alarak, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini, aynı zamanda Anayasa'nın temel maddeleri ile kurulan nizamı tanırlar ve garanti ederler. Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, aynı şekilde kendilerini ilgilendirdiği ölçüde, Kıbrıs'ın herhangi bir diğer devlet ile birleşmesini veya Ada'nın taksimini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak teşvik etmek gayesini güden herhangi bir hareketi yasak etmeyi taahhüt ederler.”

MADDE-3

“Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş zamanında Birleşik Krallığın hükümlerinde kalan bölgelerin bütünlüğüne riayet etmeyi ve Lefkoşa'da imzalanan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna dair anlaşmaya uygun olarak, Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından kendisine tanınacak hakların Birleşik Krallık tarafından kullanılmasını ve onlardan istifade edilmesini garanti etmeyi taahhüt ederler.”

MADDE-4

“Bu anlaşmanın hükümlerine uyulmadığı takdirde, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık bu hükümlere uyulmasını sağlamak için gereken teşebbüsler veya tedbirler hakkında birbirleri ile istişare etmeyi kabul ederler. Ortaklaşa veya anlaşarak hareket etmek mümkün olmadığı takdirde, garanti veren üç devletten her biri, bu anlaşma ile kurulan düzeni tekrar kurmak amacıyla harekete geçmek hakkını muhafaza eder.”

MADDE-5

“Bu anlaşma, imzalandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer. Bu anlaşmanın esas metinleri Lefkoşa'da muhafaza edilecektir. Yüksek Akit Taraflar, bu anlaşmayı en erken bir zamanda BM Sözleşmesi'nin 102. maddesine uygun olarak BM nezdinde kaydettireceklerdir”.

Kıbrıs Cumhuriyeti nev'i şahsına münhasır ve hiçbir örneği bulunmayan bir anayasaya dayanan bağımsız bir devlettir. Ancak bu anayasanın Rum ve Türk Cemaatlerinin gösterecekleri azami iyi niyet ve yapacakları işbirliği ile tatbik edilebileceği de aşikârdır. Rumlar, bu anlaşmayı zorla imzaladıklarını ve bu anlaşma ile kurulan ortaklık devletin er ya da geç yıkacaklarını anlaşma imzalanır imzalanmaz beyan etmişlerdir. Bu doğrultuda, Makarios anlaşma imzalandıktan sonra yaptığı açıklamada “Bu anlaşma Enosis'e bir sıçrama tahtasıdır” demiştir. Nitekim 21 Aralık 1963'te, Cumhuriyetin kuruluşundan üç yıl sonra, Akritas planı uyarınca Türklere karşı saldırıya geçip, bir gecede Kıbrıs Ortaklık Cumhuriyetini bir Rum Cumhuriyetine dönüştürmeye teşebbüs etmişlerdir.

Yunan desteği ile Rumların terör eylemleri Türkleri yok etmek amacıyla şiddetini artırarak devam etmiş, çok sayıda Türk şehit olmuş veya yaralanmıştır. Bu durum karşısında Türkiye'nin kararlı tutumu Rum çetelerinin geri çekilmesini sağlamış ve 28 Aralık 1967'de Ada'da 'Geçici Türk Yönetimi' ilan edilmiştir. Geçici Yönetimin oluşmasına istinaden Rumlar tarafından Ada'ya gelmesi yasaklanan Rauf Denktaş dört yıl aradan sonra Nisan 1963'te geri dönmüştür. Beş yıl sonra Haziran 1968'den itibaren taraflar arasında uzlaşma arayışı amacıyla görüşmeler başlamış fakat Rumlar Kıbrıs'ın kendilerine ait olduğu iddiasından vazgeçmemiş, Türklerin Ada'yı terk etmesinde ısrarcı olunca bu görüşmelerden sonuç alınamamıştır. Denktaş'ın, Fazıl Küçük'ün yerine Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak seçilmesinden (Şubat 1973) sonra, bu kez 'Otonom Türk Yönetimi' oluşturulmuştur (Ünsal, 2008: 11).

Kıbrıs meselesinde toplumlararası görüşmelerden sonuç çıkmamasının nedeni Glafkos Klerides'in sergilediği tutumdur. Klerides 'İfadem' adıyla yayımladığı kitabının 3. Cilt, 105. sayfasında şunları ifade etmektedir: “Kıbrıs Rumlarının amacı, Ada'yı Türklere koruma altına alınmış azınlık olarak yaşayacakları bir Rum Devletine dönüştürmektir. Türklerin amacı ise, buna karşı direnmek ve anlaşmalardan kaynaklanan ortaklık haklarını müdafaa etmektir. Kıbrıs sorunu birbirine karşıt bu iki ulusal düşüncenin çatışması ile ortaya çıkmıştır” (Denktaş, 2005: 188; Bulunç, 2012).

Taraflar arasında görüşme ve müzakereler devam etmekteyken Rumlar Enosis için 15 Temmuz 1974'te son hamleyi gerçekleştirmek istemiştir. Ancak bu sırada Yunanistan'da bir darbe yaşanmış ve Makarios'un yerine Türk düşmanlığı ile tanınan faşist Nikos Sampson başa gelmiştir (Bektaş, 2013: 127). 15 Kasım 1983 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti bağımsızlığını ilan etmiş ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) olarak uluslararası kamuoyuna adını duyurmuştur. Ancak KKTC sadece Türkiye tarafından tanınan bir devlet olarak varlığını devam ettirmektedir. KKTC'nin istikrarlı bir şekilde izlediği ve kuruluşundan itibaren edindiği temel prensipleri şunlardır (Ünsal, 2008: 13):

a- BM ilkelerine bağı kalmak, b- Bağılantısızlık dışında bir politika izlememek, c- İki büyük devletle ve bütün ÷lkelerle ilişkilerinde Doğu Akdeniz'de barış ve istikrarın korunmasını daima ön planda tutmak ve hiçbir askeri bloka katılmamak,

d- Bütün ÷lkelerle dostane ilişkiler kurma amacıyla egemenlik alanında, hiçbir ÷lke aleyhinde faaliyete izin vermemek, e- Kuruluş, Garanti ve İttifak anlaşmalarına bağı kalmak,

f- İslam ÷lkeleri, bağılantısız ÷lkeler ve diğer ÷lkelerle mümkün olan en yakın bağıları ve ilişkileri kurmaya çalışmak, g- Kuzey Kıbrıs'ı dünyada, Akdeniz'de ve yakın bölgede barışın sürmesine hizmet

edecek, bağımsız bir barış ve huzur bölgesi olarak tutmak.

3.2 Kıbrıs'ta Kıbrıs Kimliğine Yön Veren Faktörler

3.2.1 Helenizm ve Helen Milliyetçiliği

Batının düşünce dünyasında sıklıkla atıf yapılan önemli kavramlardan biri olan Helenizm; Makedonya Kralı Büyük İskender'in özellikle Doğuya yönelik seferlerinden sonra hâkim olduğu coğrafya veya topraklar üzerinde yaşayanların kültürel etkileşimleriyle ortaya çıkan, biraz Doğu biraz Batı merkezli gelişen melez bir kültürün genel adıdır. Helen esasen bir kavram olarak gelişmiştir. Zira politika bilimindeki anlamıyla dil, din, kültür ve etnik çeşitliliğe rağmen bahsi geçen coğrafyada herkes "Helen" olarak nitelendirilmektedir. Bu hâli ile Osmanlıdaki "millet " kavramı ile örtüştüğü ifade edilebilir. Nitekim Osmanlı'da da ulus ve etnik olarak hâkimiyet altındaki topraklarda yaşayanlar için benzer bir yaklaşım söz konusudur (Donuk, 1981: 42; İplikçioğlu, 2007: 18-19).

Başka bir açıdan Helenizm "ulus" kavramının üzerinde yer alan bir kavram olup, Büyük İskender'in egemenlik kurduğu kültürlerin birbirine tesiri sonucunda Doğunun Yunanlaşması, Yunanın da Doğululaşması olarak ifade edilebilir. Bu durum bir kaynaşma hâli olup, linguistik ya da coğrafi bir durumdan ziyade kültürel ve sosyal bir olguyu ifade eder. Dolayısıyla Helen şehir devletlerinde yaşayan bir kimse etnik köken, dil veya dinine bakılmaksızın yurttaş anlamında "Helen" olarak kabul edilmekte, bu nedenle de Helen aynı zamanda politik bir kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Donuk, 1981: 39-41; İplikçioğlu, 2007: 18-19).

Ortaçağdan itibaren Avrupa aydınlanması ile birlikte geleneksel değerler, ahlâk, din, siyaset ve toplum düzenine ilişkin ileri sürülen eleştiriler yeni bir anlayışı da beraberinde getirmiştir. Aydınlanmada Yunan Romantizminden ve Hümanizmden beslenen bu yeni anlayış, vatandaşlık hakları, eşitlik, adalet gibi kavramlara dayanmakta, meşruiyetin temel kaynağı sayılan mutlak monarşilere yönelik derin ve sert eleştiriler ileri sürmektedir. 19. yüzyılın başlarından itibaren gelişen milliyetçilik akımları ile Helen merkezli düşünce biçimi, milliyetçilik ve yurttaşlık gibi kavramlara ve etnik-kültürel yorumlara yeni bir boyut kazandırmıştır (Kızılyürek, 2002: 35-36). İdeolojik söylemlere kaynaklık eden Helen milliyetçiliğinin Kıbrıs'ta savunduğu teze bakıldığında ise şu üç unsur dikkat çekmektedir (Çağlayan, 2013: 97):

- Birinci unsur; Helenizm temelli Yunan milliyetçiliğinin temel ideası, tarih, sanat, arkeoloji, edebiyat gibi alanlarda eğitim sisteminin bu düşünce üzerine inşa edilmesidir. Bununla birlikte Ada'da Yunan bayrağının ve Rumlar tarafından şart olarak ileri sürülen bir marşın kullanılması ve benimsenmesidir. Buna göre Kıbrıs'ta tüm toplumsal argümanların Yunan milliyetçiliğine hizmet etmesi ve dolayısıyla Helenistik bir yapıda olması amaçlanmıştır.

- İkinci unsur, Hümanizmanın eşitlik ve adalet prensiplerinin bir kenara bırakılması ve "öteki"nin yok sayılmasıdır. Bu bağlamda milli aidiyetin temsilcisi ve aracısı olarak din, dil, kültür, toplumsal değerler vb. tüm faktörlerin Helen milliyetçiliği ve dolayısıyla Yunan milliyetçiliği üzerinden yorumlanmasıdır. Kıbrıs'taki Rumların kendi etnik kimliklerini dayattıkları bu yaklaşım, günümüzde de savundukları bir görüştür.

- Üçüncü unsur; özellikle Türkiye'nin 1974 yılındaki müdahalesiyle Güney'e göç etmek zorunda kalan Rumların, kaybedilen topraklara geri dönüşü milliyetçilik anlayışlarının en önemli ideali olarak görmeleridir. Nitekim bu ideal Rum milliyetçiliğinin yayılmacı ve nefret söylemlerinin başlıca kaynakları arasındadır.

Sıralanan bu unsurlardan birincisi ve ikincisi, Helen milliyetçiliğinin Kıbrıs'taki inşasında etkili ve besleyici iken, üçüncüsü bu milliyetçiliğin göstergelerinin çeşitlenmesine, popülist söylemlerin artarak yayılmacı bir milliyetçiliğe dönüşmesine neden olmuştur. Burada Kıbrıslı Rumların ve uluslararası alanda Yunanların iddia ettiği gibi Helen döneminden beslenen ve Avrupa aydınlanmasının izlerini taşıyan bir milliyetçilik anlayışından söz etmek mümkün değildir. Zira bahsi geçen kavramların özünde "öteki"ne saygı olgusu söz konusu iken, bu anlayışta etnik, dinî, dilsel ve kültürel temelli bir ayrımcılığın üst seviyede olduğu

görülebilmek. Başka bir deyişle Kıbrıs'ın kendine özgü koşullarının yok sayıldığını ve Rumların kendilerini Ada'nın yegâne sahibi olarak gördüklerini ifade etmek mümkündür (Kızılyürek, 2002: 290-291).

Yunan tarih yazıcılığında geçmişle bağlar kurulmasında “Yunan Bizansı” yaratılmasında Helen dönemine atfen “Fallmerayer”in tezi etkilidir (Demiröz, 2003: 174).

Her ne kadar Kıbrıs'ta Yunan milliyetçiliği ve onun kökleri olduğu ileri sürülen Helen mirası sürdürülmeye çalışılsa da, Rum tarafında bunun pratikteki karşılığı oldukça zayıftır veya hiç olmamıştır. Bunun iki nedeninden söz edilebilir. İlk olarak Aydınlanma döneminin Yunanlı seküler düşünür ve öncüleri, Yunan Ortodoks kimliğini temsil eden Patrikhaneye yönelik olarak, kimlik, milliyetçilik ve iktidar konularında mücadele etmişlerdir. Bu konuda Velestinli Rigas ve Adamantios Korais gibi Aydınlanma felsefesini benimsemiş düşünür ve öncü kişilikler, Osmanlı Rum aristokrasisinin bir unsuru ve temsilcisi olduğunu ileri sürdükleri Fenerliler ile Patrikhane'ye sert eleştiriler yöneltmişlerdir. Bu akımdan olanlar Yunan kültürünün Ortodoks kimliğine değil, Antik Yunan'daki özgürlük, demokrasi, eşitlik vb. kavramlara odaklanmış ve bunları savunmuşlardır. 19. yüzyılın başlarından itibaren yaşanan gelişmelerle birlikte, Ortodoks kimliği üzerinden kurulmaya çalışılan Yunan milliyetçiliği, Helen-Ortodoks kimliği şeklinde karma bir ideolojiye dönüşmüştür. Bu ideolojinin savunduğu başlıca unsurlara bakıldığında, öncelikle dil konusuna yoğunlaştığı görülmektedir (Çağlayan, 2013: 102; Özsüer, 2016: 329).

Yunanistan'ın Osmanlı'dan bağımsızlığını kazandıktan sonra konuşulmakta olan Yunanca ve lehçelerinin, Kilise Yunancasına benzetilmesi amacıyla yönelik olarak Katharevousa adı verilen bir dil politikası benimsenmiştir. 1976 yılına kadar eğitim sisteminde kullanılan bu dil politikasının temel amacı, yüzyıllara dayanan hâkimiyet altında kalma, göç ve demografik süreçler sonucunda Yunan dili ve kültürünün erozyona uğramışlığının tamir edilmesidir. Bu amaçla, bozulmuş Yunanca olarak görülen ancak halk dili olan “Dimotiki”nin terk edilmesi ve Antik Yunan uygarlığında konuşulan Katharevousa'nın, yani Helen mirası dilin kullanılarak asla rücu edilmesi amaçlanmıştır. Başka bir deyişle bu, “Yunan eğitiminin taşıyıcısı” olarak görülmüştür. Katharevousa aslında homojen bir Yunanistan yaratma gayesinin oldukça net ve açık bir göstergesi olup, miras kaldığı ileri sürülen Helen anlayışı ile pek çok noktada çelişmektedir. Çünkü üst unsur/kimlik olarak kabul edilen Helen'de çeşitlilik söz konusuysa, benimsenen Katharevousa dil politikasında “öteki”ne yer yoktur. Bu açıdan bakıldığında Yunan milliyetçiliğinin bir yere oturtulamamış tarihi kökleri ve anlatısına bağlı olarak gelişen Rumların Kıbrıs'taki Helen

milliyetçiliği de, ideolojik bakımdan aynı tezler ve görüşler üzerinden kendini ortaya koymaktadır (Öztürk, 2018; Yiğit, 2018: 1-3).

Helen fikri hakkında son söz olarak Alman tarihçi Jakop Philip Fallmerayer (1791-1861) ile Yunan tarihçi Konstandinos Paparrigopoulos'un (1851-1891) önemli görülen bazı görüşlerine yer verilmesi gerekir. Yunan ve Yunan menşesi hakkında çalışmalar yapan Fallmerayer, "Bizans Tarihi" eserinde, günümüzde atalarının Antik Yunan olduğunu iddia eden Yunanlıların aslında Antik Yunan ile etnik bakımından ilgisi olmayan Arnavut ve Slav'lar olduğunu ifade etmektedir. Paparrigopoulos ise "Antik Çağdan Günümüze Yunan Halkının Etnik Tarihi" isimli eserinde; "Safkan (Eski) Yunanlılar M.S. 146'da Romalıların Korent'i işgal ve tahrip etmeleriyle yeryüzünden silinmişlerdir. M.S. 6. yüzyılda kuzey ve batıdan Yunan yarımadasına akan Slav, Arnavut ve Ulahlar bölgeye yayılmışlardır" demektedir. Günümüzdeki hâliyle Yunanlılar ve Yunanistan için dünya genelinde ve bilimsel çalışmalarda "Grek" ve "Greece" isimleri kullanılmaktadır ve Slavca kökenli Grek kelimesi "dolandırıcı, düzenbaz ve hilekâr" anlamlarına gelmektedir (Kalelioğlu, 2008: 106-107).

3.2.2 Megali İdea (Büyük Ülkü) ve ENOSİS

Megali İdea yani Büyük Ülkü, Yunanlılar için kuruldukları yıldan (1828) bu yana dini ve resmi ideolojinin bir simgesi olmuştur. Bu ideolojinin temel motivasyonu, Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmakla birlikte gelişme ve kalkınma bakımından zayıf olması, insan kaynağının önemli bir kısmının ülke dışında olması ve Yunan/Ortodoks halkının da aynı şekilde Yunanistan dışında olmasıdır. Hâl böyle olunca tüm bu unsurların bir araya getirilmesi için Büyük Ülkü (Büyük Yunanistan, Yunan İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu) fikri Yunan milliyetçiliğinin temel iddialarını oluşturmuş, bu iddialar da devletin resmi ideolojik söylemi hâline gelmiştir. Megali İdea'nın merkezinde ise Büyük Yunanistan'ın varlığının koşulu olarak İstanbul'un (Konstantinopolis) merkezini oluşturduğu Bizans-Yunan İmparatorluğu'nun canlandırılması ve Doğu Roma İmparatorluğu topraklarının Yunan Krallığı'na katılması düşüncesi vardır (Kalelioğlu, 2008: 106-107; Çağlayan, 2013: 106).

Megali İdea'yı ileri süren Rigas Fereros adlı bir Rum olup bu fikrin Yunan siyasetinde yerleşmesinde önemli katkıları olan isim İoannis Kolettis'dir. Kolettis, Yunan Meclisinde yaptığı konuşmasında;

"Yunanistan Krallığı, Yunanistan değildir. Yunanistan'ın sadece bir parçası, en küçük, en yoksul bir parçasıdır. Yunanlılar, sadece krallık içinde oturanlar değildir, aynı zamanda Yanya'da ya da Selanik'te, Serez'de ya da Edirne'de, İstanbul'da ya da Trabzon'da,

Girit ya da Sisam Adası'nda, Yunan tarihine ya da Yunan ırkına bağlı başka yerlerde oturanlar da Yunanlıdır. Helenizm'in iki büyük merkezi vardır; Krallığın başkenti Atina'dır, İstanbul

(Kostantinopolis), büyük başkent, bütün Yunanlıların kendi, düşü, umududur" demiştir (Polat, 2011: 265).

Megali İdea'nın gerçekleştirilebilmesi için örgütsel bir yapının gerekli olması, Osmanlı döneminde Yunan bağımsızlığı için Ethniki Eteryia örgütünün, bağımsızlık sonrasında da Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için terörist bir örgüt olarak Enosis'in kuruluşunu beraberinde getirmiştir. İlhak anlamına gelen Enosis'in gayesi Kıbrıs'ın Yunan adası haline gelmesi ve Ada'daki diğer unsur olan Türklerden kurtulmaktır.

Megali İdeanın ve Enosis emellerinin doğmasında başlıca iki husus etkili olmuştur: Kilise ve milliyetçilik fikri. Bilhassa Balkanlar'daki Hristiyan topluluklar üzerinde dini olduğu kadar kültürel bir baskı da kurmuş olan Rum-Ortodoks kilisesi uzun vadede Osmanlı yönetimini bürokratik yollarla ele geçirmeyi ve bu şekilde Bizans'ı yeniden kurmayı kendisine gaye edinmişti. Milliyetçilik fikri ise, özellikle 19. yüzyıldan itibaren Rumların Avrupa'yla kurdukları temaslar sonucunda ortaya çıkmış, bu iki etkenin başlıca ortak hedefi İstanbul olmuştur (Karacan-Akın, 2006: 20).

Megali İdea, Yunanistan kurulduktan sonra bir devlet politikasına dönüşerek Yunanistan'ın ve Yunanlıların Anadolu ve Türklere yönelik, Enosis ise Kıbrıslı Türklere yönelik düşüncelerinin temelini oluşturmuştur. Ancak Yunanistan, Avrupalı güçler izin verdiği sürece kendi amaçlarını gerçekleştirebilmişlerdir. Şurası bir gerçektir ki Avrupa'nın Doğu sorunu sayesinde de Yunanistan'ın çıkarları ile Avrupa'nın çıkarları birbiriyle genelde örtüşmüştür. Avrupalı güçler, Yunanistan ve onun Megali İdeasını kontrol konusunda ortak hareket etmişler; Yunanistan'ın tatmin olmaz ihtiraslarını bazen baskı, bazen de ödüllendirme yöntemiyle kontrol altında tutmuşlardır. Buna karşılık Yunanistan'daki iktidar sahipleri, Avrupalı güçler arasındaki çıkar çatışmalarına göre Megali İdeayı gerçekleştirmeye çalışmışlardır (Karacan-Akın, 2006: 20-23).

3.2.3 EOKA Terör Örgütü

Fener Patrikhanesi tarafından 1950 yılında Makarios'un Başpiskoposluğa atanması ile Enosis çizgisindeki eğilim ve faaliyetler artmış, Rumların Ada'daki etkinlikleri şiddete kaymaya başlamıştır. Makarios, Yunanistan'dan Albay Grivas'ı getirerek ve Rum Gençlik Örgütünü kurdurarak, gençlerin askeri ve siyasi eğitim almasını sağlamıştır. Makarios-Grivas ikilisinin saplantı haline getirdiği Ada'nın tümünün Rumların olması gayesi arzu ettikleri gibi

gelişmeyince, garantör ülke olan İngiltere’yi zorlamak üzere Kıbrıslı Rumlar terör ve şiddet eylemlerine girişmiştir. 1951 yılında Grivas’a PEON yani Rum Gençlik Teşkilatı Örgütünü amaçları doğrultusunda yönetme görevi verilmiş, ancak terör örgütü olan bu yapılanma İngiliz hükümetince kapatılmıştır. Daha sonra Makarios, amacı Kıbrıs’taki Türk halkını yok etmek, Ada’da Rumların egemenliğini tesis etmek ve Kıbrıs’ı Yunanistan’a bağlamak üzere terör örgütü olarak EOKA’yı kurmuştur (Özdemir, 2014: 23; Hacıahmetoğlu ve Kedikli, 2018: 198).

Eoka’nın kurulması ve gelişimi hakkında şunlar ifade edilmektedir (Kedikli ve Hacıahmetoğlu, 2018: 198):

“Tamamen Yunanistan’ın desteğiyle kurulan ve insanlık dışı faaliyet yürüten EOKA, Kıbrıs’ta ilk eylemini 1955 yılında gerçekleştirmiştir. Makarios’un emri ile çeşitli katliamlar yapan EOKA faaliyetlerine hız vermiş ve şiddetini arttırmıştır. Kendini savunmak ve bu katliamları önlemek için Türk toplumu da EOKA’ya karşı ‘Türk Mukavemet Teşkilatı’nı (TMT) kurmuştur. Böylece, Kıbrıs’ta etnik çatışma dönülemez bir aşamaya girmiştir. Makarios’un, EOKA’nın siyasi lideri olduğunu anlayan İngiltere, Makarios’u sürgüne yollamış ve Türkiye ve Yunanistan ile adada siyasi çözüme ilişkin olarak masaya oturmuştur.”

Öteden beri Türk düşmanlığı üzerinden Rum milliyetçiliğini Enosis çerçevesinde canlı tutmaya çalışan Makarios, 8 Eylül 1954 tarihinde yaptığı bir konuşmada şunları söylemiştir (Tansel, 2010: 73):

“Bizans İmparatorluğu zamanında din düşmanı barbar akıncılar, Küçük Asya’dan kalkıp buralara akın ettikleri zaman biz tanrımıza sığınmıştık. Konstantinopolis’teki Ayasofya Kilisesi’nde ayini yarıda kesip çanlarımızı susturdıkları zaman da yine tanrımıza sığınmıştık. Bugün de esaret altında olan Yunan Kıbrıs’ımızın hürriyete kavuşması için Tanrımıza sığınıyoruz. Tarih ispat etmiştir ki Kıbrıs ezelden beri Yunanlıdır. Yaşasın Yunanistan, yaşasın ilhak!”

Makarios-Grivas ikilisinin gayesi Kıbrıs milliyetçiliğinden ziyade Yunan milliyetçiliğine hizmet etmek olmuş, bağımsız ve iki toplumlu bir devlet kurmayı değil, Kıbrıs Türklerine hiç yer vermeyecek şekilde Enosis’i gerçekleştirmeyi ve Ada’nın Yunanlaştırılmasını amaçlamışlardır (Keser, 2012: 184). Başka bir konuşmasında Eoka terör örgütünün lideri Makarios şunları söylemiştir; “Helenizmin müthiş bir düşmanı olan Türk ırkının, bir kısmını teşkil eden bu küçük Türk topluluğu Kıbrıs’tan atılmadıkça EOKA kahramanlarının görevleri asla bitmiş kabul edilmez” (Tosun, 2001: 100).

3.3 Kıbrıs'ta Türk Milliyetçiliği

Kıbrıs'ta Türk milliyetçiliğinin gelişimi ve dinamikleri söz konusu olduğunda öncelikle Yavru Vatan kavramı üzerinden yola çıkıldığı görülmektedir. Bu yargı kısmen doğru olmakla birlikte bir o kadar da tartışmaya açıktır. Zira Ana Vatan ve Yavru Vatan betimlemeleriyle Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları için milliyetçilik fikrinin ileri sürülmesi, Kıbrıs'ın müstakillikten çıkarılarak Türkiye'nin bir alt unsuru şeklinde kavramsallaştırılmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte Kıbrıslı Türklerin milliyetçiliğinin inşa edildiği unsurların "öteki" üzerinden yükseltilmesi sıg ve söylemsel bir milliyetçiliği akla getirmektedir. Rum ve Yunan etkinliklerine göre konumlandırılan bir Kıbrıs Türk Milliyetçiliği yerine kendine has öğeleri olan, kuramsal ve kavramsal dayanakları teşkil etmiş bir anlayışın benimsenmesi gerektiği düşünülmektedir. Diğer yandan Türkiye'nin resmi devlet politikaları ve resmi ideolojileri ile kurulmaya çalışılan Kıbrıs Türk Milliyetçiliğinin suni olma riski söz konusudur.

Kıbrıs'ta Türk milliyetçiliğinin arka planındaki gelişmeleri ana hatları ile dört dönemde incelemek mümkündür. Bunlardan ilki Kurtuluş Savaşına kadar olan dönem (1878-1919), ikincisi Kıbrıs Türk aydınlarının Türk Milliyetçiliğine yöneldikleri dönem (1919-1943), üçüncüsü bu aydınların Türkiye'ye yaklaştığı dönem (1943-1957), nihayet dördüncüsü ise TMT'nin kurulduğu ve siyasi yapının Türkiye'ye entegre olduğu dönemdir (1957 -...). Bunların her biri kendi içinde ayrı bir çalışma olabilecek derinliğe sahip olduğundan dolayı, bu başlık altında genel bir durum ortaya konulmaya çalışılacak ve bu bağlamda 1957 sonrasına odaklanılacaktır.

3.3.1 Türk Mukavemet Teşkilatı

Kıbrıs'ta Makarios ve yandaşlarının giriştikleri Eoka'cı terör ve şiddete karşı Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) kurulmuştur. 27 Temmuz 1957 tarihinde Rauf Raif Denktaş, Dr. Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından Lefkoşa'da kurulan TMT'nin amaçlarını şöyle özetlemek mümkündür (Tosun, 2012: 15):

- Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliğini sağlamak, Enosis'e ve bu hedef doğrultusunda yapılan girişimlerle, estirilen teröre karşı durmak, Türklere yapılacak saldırıları geri püskürtmek,
- Türk toplumunun birliğini ve bütünlüğünü sağlamak, Enosis'i savunan Kıbrıs Rum Komünist Partisi'nin (AKEL) Türk toplumu içinde ideolojik etkinlik kurmasını ve iç

cepheyi bölmesini önlemek, Rumlara ve İngilizlere karşı Kıbrıs Türklerinin haklarını savunmak,

- Anavatan Türkiye ile sıcak ilişkileri ve Türk halkının Anavatan'a bağlılığını sürdürmek.

Kıbrıslı Türkler aslında Rumların şiddetine karşı daha önce “Kara Çete”, “9 Eylül Cephesi” ve “Volkan” adlı oluşumlarla mücadele vermeye başlamış olmakla birlikte, birlikteliğin sağlanması, güçlerin tek merkezden yönetilmesi ve etkinliğin artırılması amacıyla bunlar lağvedilerek TMT kurulmuştur. Kurulduğunda amacı psikolojik mukavemet olan TMT daha sonra direnç seviyesini artırmıştır. Başlangıcında TMT Kıbrıslı Türklerin siyasi lideri olan Dr. Küçük'ten habersiz kurulmuş ve saklanmıştır. Bunun nedenini Denктаş, akıbeti belli olmayan bir örgüte girmesinin siyasi bir lider olarak uygun olmayacağı biçiminde açıklamıştır. Bu ilkelere göre hareket eden ve başarılı bir mücadele veren TMT, 1958-1960 ve 1963-1974 dönemlerinde Türklerin direnişini örgütlemiş, Rumlara karşı Türklerin ayakta kalmasını sağlamıştır. TMT, Enosis girişimlerini engellemiş ve Türk tarafının bağımsızlığında oldukça önemli bir rol üstlenmiştir (Kasapoğlu, 2008: 56-57; Keser, 2012: 183-184).

TMT'nin kuruluş sürecine bakıldığında bazı gelişmelerin etkili olduğu görülmektedir. Ada'daki Rumlara karşı Türklerin hakları konusunda aleyhte tutum sergileyen İngiltere'nin tezlerinin kabul edilmesi mümkün değildi. Dahası Yunanistan'ın öteden beri sürdürdüğü yayılcı davranışın Kıbrıs üzerinden Türkiye'ye baskıya dönüşmesi ve Ada'da Rumların egemenliğini savunan tezler dönemin Başbakanı Adnan Menderes tarafından kabul görmemiştir. Diğer yandan Kıbrıs Türk davasının sembol ismi Rauf Denктаş da Türkiye'nin garantörlüğünü ve güvencesini talep ediyordu (Yalçın, 2016: 293).

Bu durum karşısında 16 Aralık 1956'da Başbakan Menderes ile İngiltere Sömürgeler Bakanı Alan Lennox-Boyd arasında Türkiye'de yapılan bir toplantıda, Türk tarafına taksim tezinin savunulması telkin edilmiş, “eğer Kıbrıs'ta self-determinasyon hakkı uygulanacaksa, o zaman iki ayrı halka iki ayrı self-determinasyon hakkı tanınması” önerilmiştir. Bu öneriye göre Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında Ada'nın taksim edilmesi ilke olarak ortaya konulmuş, bu öneri Türkiye için de stratejik olarak kabul görmüştür. Türk halkına yönelik Rum terörü ve katliamlar neticesinde karşı bir güç oluşturulması kaçınılmaz hâle gelince fikrî mücadeleye ek olarak bir mukavemet gücü oluşturulması benimsenmiştir. Bu amaçla 1 Ağustos 1958'de TMT'yi dönüştürmesi ve olaylara göre şekillendirmesi için Yarbay Ali Rıza Vuruşkan, İş Bankası'nın Lefkoşa şubesinde müfettiş olarak Ali Conan adıyla göreve

başlamıştır. Ali Rıza Vuruşkan (Ali Conan) TMT'nin ilk başkanı olarak yaklaşık iki buçuk yıl komuta etmiş, eğitim, silahlanma ve teşkilatlanma konularında önemli başarılar elde etmiştir (Yiğit-Yüksel, 2018: 335-336).

Genel olarak değerlendirildiğinde TMT, Ada'da Türk unsurlarının askeri ve sosyal anlamda Rum terörüne karşı direnmesi amacıyla kurulmuş bir teşkilat olmakla birlikte aynı zamanda Kıbrıs'taki Türk milliyetçiliğinin de kurucu unsuru olarak önemli bir yere sahiptir. Rumların baskıları karşısında dağılık hâlde mücadele veren diğer küçük oluşumlar TMT bünyesinde bir araya gelerek tek bir güç halinde organize olmuş ve mücadele etmişlerdir. TMT'nin Kıbrıs Türk milliyetçiliği bağlamında ileri sürdüğü tez, Rumlarınki gibi Ada'nın tek bir etnik gruba yani Türklere ait olduğu şeklinde değil taksimat yapılması fikrine dayanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Kıbrıslı Türkler kendilerine ait bir toprak tahsisi yapılması, Türkiye'nin güvenliği temin edici bir güç olarak devreye girmesi, Rum terörünün durdurulması ve nihai sulh için çaba göstermişlerdir denebilir.

Nitekim Denктаş, TMTnin kuruluş süreci hakkında şu değerlendirmeleri yapmıştır. "...gaye, teşkilatın desteklediği siyasi liderliğin Türkiye'yi de etkileyip harekete getirmesiydi. (...) Bu işi ya Türkiye'ye mal ederiz ve Türkiye bizi örgütler, böylelikle Türkiye'ye karşı sorumluluk içinde bu işi yürütürüz ya da böyle başıboş bir yeraltı teşkilatı kurulacaksa bilesiniz ki ben bunda yokum". Denктаş, başından beri Türkiye'nin hâkim güç olarak TMT ve genel olarak Kıbrıslı Türklerin hâmisisi olması taraftarı olmuştur. Denктаş, TMTnin Kıbrıslı Türkler tarafından yönetilmesine karşı çıkmış, Türkiye'deki mukavemetçilerle bağlantı kurulmasını TMT'nin temel kuruluş amaçları arasında saymış, TMT'nin, ilgili tarafları taksimat projesine tam manasıyla angaje etmek ve olası geri adım atılmasını engellemek için kurulmuş olmasını yeğlemiştir (Kızılyürek, 2002: 244).

3.3.2 Kıbrıs Türk Milliyetçiliğinin Tanımlanması ve "Milli Dava"

Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkının meseleleri yaklaşık 50 yıldan uzun bir süredir Türkiye tarafından "milli dava" olarak nitelenmekte; "Yavru Vatan Kıbrıs" betimlemesi üzerinden bir milliyetçilik davası sürdürülmektedir. Bu durum Kıbrıs üzerinden alt ve üst kimlik tartışmalarını beraberinde getirmekte; "Yavru Vatan" kalıbı bağlamında Kıbrıs'taki Türklerin, Türkiye Türklerinin bir unsuru veya şubesi ya da ayrı bir Türk etnik yapısı olarak görülüp görülmeyeceği tartışmalarına yol açmaktadır. Örneğin Orta Asya, Kafkasya ve Balkan Türkleri gibi soydaşlar için kullanılan terimlerin Ada için "Kıbrıslı Türk" şeklinde kullanılması gerektiği ileri sürülmektedir. Diğer yandan başta Denктаş olmak üzere, Ada'daki

Türklerin Türkiye'nin asli unsuru olduğunu savunanlar da vardır. Nitekim Denктаş Mayıs 1993'de TBMM'de yaptığı bir konuşmasında “mensubu bulunmakla iftihar ettiğimiz Yüce Türk Ulusu” ifadesini kullanarak Kıbrıs Türklerinin konumunu belirtmiştir. Kıbrıslı Türk aydınları arasında Türkiye'ye bağlanmak veya kendi egemenliğini sürdürmek üzerinden fikri münazaralar da cereyan etmiştir. Ancak TMT'nin kurulmasından 1974 harekâtına ve günümüze değin gelişen süreçlerde Kıbrıs'taki Türk halkının kendi devletleri, egemenlikleri ve Türkiye'nin garantörlüğü altında “bağımsız bir Türk ulusu” olarak konumlandırıldıklarını söylemek mümkündür.

Kıbrıs Türk milliyetçiliği, 1956 yılında İngiltere'nin Enosis tezine karşı çıkarak Kıbrıslı Türklerin de en az Rumlar kadar self-determinasyon hakkına sahip olduklarını ve bunun mantıksal sonucunun “taksim” olduğu tezini ileri sürmesinden ve Türkiye'nin de olumlu görüşünden sonra Kıbrıs Türk siyasi hayatında belirleyici olan “taksim” tezi üzerinde somutlaşmıştır. Buna göre Kıbrıs Türk milliyetçiliğinin asli tezi, Ada'da Türklerin hak ettiği yerlerde bağımsız ve egemen bir ülke sıfatıyla ve uluslararası alanda saygı ve kabul gören bir yapıyla varlığını devam ettirmektir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Kıbrıs Türkü kavramı için alt veya üst kimlik ikilemi ortadan kalkmakta, Türkiye ile KKTC arasında soy bağına dayalı, ayrılmaz, dost ve müttefik iki devlet görünümü ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan Türkiye Türkleri ve Kıbrıs Türkleri gibi ikili bir ayırım yapılması ve bunun üzerinden milliyetçilik inşa edilmeye çalışılması gereksiz bir çaba olarak yorumlanabilir (Bora, 1995).

Kıbrıs'taki “Milli Dava” üzerinden ileri sürülen tezler ise “taksim” tezinin türevi veya içselleştirilmesi şeklinde gelişmiştir. Türkiye ile Kıbrıslı Türkleri kuşatan “milli dava” söylemi, esas itibariyle Kıbrıslı Türk seçkinler ile Türkiye'deki kamuoyu arasında milliyetçi paradigma içinde ortak bir söyleme dönüşerek, resmi bir karakter kazanmıştır. Yarım yüzyılı aşkın bir zamandan beri hem Türkiye hem Kıbrıs Türk siyasi hayatında etkili olan milli dava söyleminin bazı işlevlerini anlayabilmek için öncelikle söz konusu söylemin nasıl ve hangi faktörlerle oluştuğuna bakmak gerekmektedir. Milli dava söylemi, Kıbrıslı Türklerin dert ettiği meselenin, “anavatan” tarafından da paylaşılmasına ve Türk milletinin ortak “dava”sına atıf yapmaktadır. İçerik bakımından ise Rum seçkinlerin milli ülküsü olan Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak politikasının, Türk tarafı olarak “güvenlik” nedenleriyle engellenmesi mücadelesini kapsamaktadır (Başkaya ve Ersoy, 2007: 361-362).

En başından beri Kıbrıs'ta Enosis yönünde girişilen faaliyetler, Türkiye'nin her mecrada tepkisini çekmiştir. Bu tepkiler hem diplomasi hem de kamuoyunda ortaya

konmuştur. Örneğin Türkiye’de çeşitli milliyetçi siyasi gruplar, kuruluşlar ve yüksek öğrenim gençliği Kıbrıs gösterileri yapmış, “Kıbrıs Türktür, Türk Kalacaktır!” sloganları, Türkiye’deki milliyetçi yapı ile Kıbrıs Türk milliyetçiliği arasında ortak bir söyleme dönüşmüştür. Bu ortaklık aslında Türkiye ve Kıbrıs Türklerinin ayrılmazlığının temel göstergelerindedir. Kıbrıs’ın ele alınışında dikkat çeken önemli bir husus, milliyetçi duyarlılıkla dönemin Soğuk Savaş mantığı içindeki Sovyet/komünizm tehdit algılamasının iç içe geçmesidir. Bu dönemde Türkiye’de pek çok kentte yapılan kitlesel gösterilerde, “kızıl olamaz yeşil ada, kahrolsun komünistler”, “Kıbrıs bir kızıl diyarı olmayacaktır!”, “Bozkurt uyuyor sanma”, “Kıbrıs’ta 85 bin Türk değil, 20 milyon 85 bin Türk vardır”¹ gibi anti-komünist ve Türkçü sloganlar dikkat çekidir (Başkaya ve Ersoy, 2007: 361-363).

Kıbrıs Türk Milliyetçiliğini pekiştiren bir diğer unsur da Yunanistan’ın yayılcı söylemleri ve Ada’daki Rum terörüdür. Bu durum hem devlet hem de milliyetçi çevrelerce Kıbrıs’a sahip çıkılması gerektiği düşüncesini pekiştirirken, aynı zamanda Kıbrıs’ın Türkiye açısından, etnik, ırksal, coğrafi, iktisadi, tarihi ve stratejik birçok unsurdan hareketle meşrulaşmasını sağlamıştır. Türkiye’deki milliyetçi yapıların Kıbrıs’a yönelik muhakeme biçimleri, aynı şekilde Kıbrıslı Türkler tarafından da kabul görmüştür. Türkiye’deki milliyetçi çevrelerin gündemine oturan Kıbrıs söylemi, bir yandan Türkiye’deki milliyetçi söylemi radikalleştiren unsur olarak işlev görürken, diğer yandan Kıbrıs meselesinin “milli dava” olarak benimsenmesi, Kıbrıslı Türk seçkinlere özgüven sağlayan bir söylem olmuştur. Kıbrıs meselesinin milliyetçi cenahın anlam dünyasında milli bir dava olarak kodlanması, daha sonrasında soruna taraf olan Türkiye hükümetlerine ve Kıbrıslı Türk seçkinlere, Kıbrıs meselesi devam ettiği sürece temel bir perspektif sağlamıştır (Başkaya ve Ersoy, 2007: 361-363). Gelişen süreç 1974 yılında Türkiye’nin müdahalesini zorunlu kılmış ve Kıbrıs artık eskisi gibi olmamak üzere Rumlar ile Türkler arasında kalıcı olarak taksim olmuştur.

Yeni dönemde Rauf Denktaş Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin (KTFD) kurucu cumhurbaşkanı olarak seçilmiş ve liderlik ettiği Ulusal Birlik Partisi (UBP) de, ilk seçimlerde üstünlüğü sağlayarak hükümete gelmiştir. Diğer yandan yeni olan Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP) ile 1974 öncesinden beri siyasi faaliyetlerine devam eden Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP), muhalefetteki yerini almıştır. Oluşturulan patronaj sistemi içine çekilen Kıbrıslı Türklerin tatmin edilenleri hükümet partisine oy verirken, küskünler, muhalif partilere yöneliyorlardı. Türk tarafında partilerin hükümet-muhalefet olarak yapılanması devam ederken, Türkiye ve Denktaş’ın isteği üzerine 1976 yılında KTFD parlamentosundaki tüm siyasi partiler, Kıbrıs sorununun çözülmesinde tek seçeneğin ‘iki bölge ve iki toplumlu

federasyon' şeklinde olabileceğini oy birliğiyle kararlaştırmışlardır. Fakat UBP, Denktaş'ın politikalarına istinaden federasyon fikrinden bağımsızlık fikrine doğru kaymaya başlayınca, muhalif partilerin savunduğu federasyon bir ilke olarak kalmıştır (Kızılyürek, 2007: 290).

1974 yılı olaylarının ardından Ada'da silahlı çatışma devri kapanmıştır. Bundan sonra anlaşmazlıklara çözüm çalışmaları diplomatik alanda ilerlemiştir. Bu bağlamda aralıklarla Kıbrıs Türk ve Rum yönetimleri arasında BM Genel Sekreteri gözetiminde toplumlararası görüşmeler düzenlenmiş, diğer yandan da Rum yönetimi sıklıkla Kıbrıs sorununu Birleşmiş

¹ 1950'lerin başlarında Türkiye'nin nüfusu 20 milyon, Kıbrıslı Türk sayısı da 85 bin civarındadır.

Milletler, Avrupa Konseyi gibi uluslararası platformlara taşıma çabası içerisinde olmuştur. Toplumlararası görüşmelerde Kıbrıs sorununa belli başlı çözüm getirecek somut adımlar atılamazken; Rum yönetimi BM'de Türk toplumu aleyhinde farklı zamanlarda kararlar aldırılmayı başarmış, Kıbrıs Türk yönetiminin uluslararası platformlarda tanınmasını engelleyerek, Ada'nın tek yöneticisi olma iddiasını uluslararası kamuoyuna kabul ettirebilmiştir. Ancak her ne kadar Ada'da fiilen bir Türk yönetiminin var olduğu uluslararası platformlarda dile getirilmekten kaçınılmışsa da; Kıbrıs Türkleri, Cenevre Deklarasyonu'nda da kabul edildiği gibi, Ada'da oluşan iki ayrı otonom idareden birisi olarak varlığını korumuştur. Bu bağlamda Türk halkı 1963 yılında yaşanan olaylar neticesinde yönetime katılma hakkından yoksun kaldığından, birçok temel kamusal ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kendi idari birimlerini zaman içinde oluşturmuşlardır. Ayrıca 2 Ağustos 1975'te dönemin toplumlararası görüşmelerinden çıkan tek somut adım olarak imzalanan Gönüllü Nüfus Değişim Antlaşması nedeniyle Ada halkları, kuzey ve güneyde fiziksel olarak birbirinden ayrılmıştır. Bu gelişmelerin oluşturduğu ortamdan hareketle 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD), bağımsız ve federal Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğunda onun temelini oluşturacağı düşünülmüş ve kurulmuştur (Özersay, 2009: 5).

3.3.3 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kurulması

Harekâtın ardından 1975'ten sonra Türk yönetimi, Kıbrıs sorununun çözümü için toplumlararası görüşmelerden yana olmuş ve Rum tarafına çağrılar yapmıştır. Ancak Rum tarafının tutumu, sorunu ikili görüşmeler çerçevesinden çıkararak uluslararasılaştırma şeklinde olmuştur. Rum tarafı, dünyada "Kıbrıs Hükümeti" olarak tanınmasından aldığı cesaretle, çözümden yana olmayan, sorunu zamana yayarak lehte çözmeyi planlayan bu çabalarının yanı sıra; BM nezdinde Türk tarafı aleyhine girişimlerinde de başarılı olmuştur. Bu gibi gelişmeler Kıbrıs Türk Federe Meclisi'ni, Kıbrıs Türk halkı adına self-determinasyon hakkı kullanarak

bağımsızlık kararı almaya yönelmiştir. Böylelikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 15 Kasım 1983'te kurulmuştur. Kuruluşunun ardından KKTC'yi ilk tanıyan devlet, Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Ancak Kıbrıs Türklerinin bağımsızlık ilanına başta ABD, İngiltere, Yunanistan ve Rum yönetimi olmak üzere, bu devletlerin etkisi altında kalan diğer devletler karşı çıkmış ve yeni devleti tanımayı reddetmiştir. 17 Kasım 1983'te BM Güvenlik Konseyi'nin kararı ile bağımsızlık ilanı hukuken geçersiz ilan edilerek geri çekilmesi talep edilmiş ve diğer ülkelere bu devletin tanınmaması yolunda çağrı yapılmıştır. Öte yandan tüm bu tepkilere rağmen, Türk devletinin bağımsızlık ilanı, Kıbrıs sorununu farklı bir boyuta taşımıştır. Artık Kıbrıs sorunu, bir devletin iç meselesi olmaktan çıkmış ve biri her ne kadar tanınmasa da, iki ayrı devlet arasındaki bir mesele hâlini almıştır (Ünsal, 2008: 58).

Bundan sonra Kıbrıs Rum tarafının Kıbrıs meselesini bir gerginlik içine soktuğu ve görüşmeleri sürekli olarak baltaladığı görüldü. Kendilerine Ada'nın meşru hükümeti görüntüsünü veren Rumlar, 13 Mayıs 1983'te BM Genel Kurulu'ndan tek yanlı olan 37/253 sayılı kararı çıkartmayı başardılar. Bu kararda Kıbrıs Rum Yönetimi'nin, Ada'nın tümünde egemenlik hakkı olduğu iddia ediliyordu. Kıbrıs Cumhurbaşkanı'nın Ada'nın tüm yabancı askerlerden arındırılması teklifi memnuniyetle karşılanıyordu. 12 Şubat 1977 ve 19 Mayıs 1979 anlaşmaları ve toplumlararası görüşmeler destekleniyor ve Ada'dan bütün işgal kuvvetlerinin çekilmesi isteniyordu. BM Genel Kurulu'nun bu kararı Türkiye ve KTFD tarafından kabul edilmemiştir. Rum-Yunan ikilisinin bu tutum ve davranışlarında devam etmeleri, tek taraflı aldıkları bu kararı tatbik etmeye kalkmaları halinde, Türk halkının selfdeterminasyon hakkını kullanacağı açıklanmıştır. Ancak 13 Mayıs 1983 kararını büyük başarı olarak gören Rum-Yunan ikilisi bu açıklamalara itibar etmemiştir. Bunun üzerine Kıbrıs Türk Federe Meclisi, 17 Haziran 1983'te bir bildiri yayımlayarak Kıbrıs Türk halkının "kendi kaderini belirleme hakkını" ilan etti ve Kıbrıs Türk Federe Meclisi şu kararı aldı (Koç, 2005: 251-252; Belen, 2010: 104):

1. Kıbrıs'ta iki eşit halktan biri olarak kendi kendini yönetme hakkına sahip bulunan Kıbrıs Türk halkı, kendi topraklarında hür ve demokratik bir düzen içinde, kendi varlığını, milli ve kültürel kişiliğini, bütün insanların doğuştan eşit şekilde sahip oldukları temel hak ve hürriyetlerini korumaya karardır.

2. Kıbrıs Türk halkının güvenliğini tam olarak korumaya yetmeyecek, onu eskiden uğradığı saldırılara, teröre, insanlık dışı ayrımlara ve baskılara yeniden uğrama

tehlikesine düşürebilecek herhangi bir çözüm şeklini Kıbrıs Türk halkı reddeder, Kıbrıs meselesine Kıbrıs Türk halkının hür iradesi dışında hiçbir çözüm bulunamaz.

3. Kıbrıs Türk halkı tarafından seçilmemiş, Kıbrıs Türk halkını hiçbir şekilde temsil etmeyen ve Kıbrıs Türk halkı adına konuşma hakkına hiçbir şekilde sahip olmayan Rum yöneticileri, Kıbrıs Türk halkının gıyabında, hür iradesi dışında alınmış veya alınabilecek herhangi bir kararı ona empoze edemez.

4. Kıbrıs Türk halkı kendi kaderini bizzat kendisinin belirlemesi hakkına sahiptir. Bu hak hiçbir şekilde ortadan kaldırılamaz.

5. Kıbrıs Türk halkı, 4. maddedeki hakkını kullanmaya zorlandığı takdirde dahi doğacak sonuç, 12 Şubat 1977 ve 19 Mayıs 1979 tarihli Zirve Antlaşmalarında belirtilen esaslar çerçevesinde öngörülen ve iki milli topluma dayalı, iki kesimli, bağımsız, bağlantısız bir Cumhuriyetin eşit şartlarda görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmesine engel olmaz.

Kıbrıs Türk Federe Meclisi bu hakkı kullanarak 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. Bunun yanında diyalog ve barış kapıları kapatılmamış; bu da Meclisin aldığı bağımsızlık bildirgesinin 22. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir (Koç, 2005: 251-252; Belen, 2010: 105-106):

“Bu tarihi günde, bir defa daha, Kıbrıs Rum halkına barış ve dostluk elimizi uzatıyoruz. Aynı Ada'da yan yana yaşamaya mecbur bulunan iki halkın aralarındaki bütün sorunları, eşit düzeyde müzakerelerle barışçı, adil ve kalıcı bir çözüme ulaştırmalarının mümkün ve zorunlu olduğuna inanıyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanı, iki eşit halkın ve onların kurdukları yönetimlerin gerçek bir federasyon çatısı altında yeniden bir ortaklık kurmalarını engellemez; tam aksine, bir federasyonun kurulabilmesi için gerekli ön şartları tamamlayarak bu yoldaki samimi çabaları kolaylaştırabilir. Bu yolda her yapıcı çabayı göstermeye kararlı olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti başka hiçbir devletle birleşmeyecektir. Kıbrıs Türk tarafı olarak, iki halk arasındaki bütün sorunların barışçı ve uzlaşıcı bir yaklaşımla çözülmesi için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin iyi niyet görevinin devamını ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin gözetimi altında müzakerelerin yürütülmesini istiyoruz. Kıbrıs Rum yönetiminin de Kıbrıs Türk halkını yeniden yabancı bir devletin hâkimiyetine sokmayı amaçlayan 'Enosis' hayalini kesinlikle terk etmesini, milletlerarası alanda bütün Kıbrıs adına konuşma iddiasından vazgeçerek Kıbrıslı Türkleri temsile yetkili olmadığı gerçeğini kabul etmesini, kısa vadede çözüme kavuşabilecek konularda iki halkı yaklaştıracak iyi niyet adımlarının derhal atılmasına yardımcı olmasını bekliyoruz.”

Diğer taraftan, Rum-Yunan ikilisi bağımsızlık ilanının geri aldırılması için BM Güvenlik Konseyi'ne başvurular. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın tarihi açıklamalarına

rağmen, Güvenlik Konseyi görüşmeleri neticesinde, 17 Kasım 1983 günü alınan 541 sayılı karar ile KKTC'nin ilanının hukuken geçersiz olduğu belirtilmiş ve Türk tarafının da bu karardan vazgeçmesi talep edilmiştir. Ancak BM Güvenlik Konseyi'nin bu kararı Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından tanınmamış ve protesto edilmiştir (Belen, 2010: 105-106).

3.4 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kimlik Olgusunun Tarihsel Gelişimi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, özellikle 1950'li yıllardan itibaren "öteki" üzerinden bir kimlik oluşumu ve gelişiminden söz etmek mümkündür. Yunanistan ve Rum emelleri karşısında kendilerini konumlayan Kıbrıslı Türklerin milliyetçilik duyguları, güvenlik merkezli olarak gelişmiştir. Bu bakımdan Ada'daki Türk milliyetçiliğini 1974 öncesi ve sonrası olmak üzere iki boyutta ele almak mümkündür. 1974 öncesinde Rum terörünün şekillendirdiği Türk milliyetçiliği, 1974 sonrası dönemde dünyaya entegre olma şeklinde devam etmiştir.

Kıbrıs Türk milliyetçiliği üzerindeki en önemli şekillendirici unsurlardan biri Türkiye dışında tanınmayan bir devletin vatandaşlığı olgusudur. Kıbrıslı Türklerin dünya ile olan neredeyse tüm etkileşimi Türkiye üzerinden gerçekleşmektedir. Bu durum Kıbrıslı Türklerin "soydaş" devlet olan Türkiye'ye yıllar boyunca bel bağlamasına neden olmuş; başta askeri alanda olmak üzere siyasi ve ekonomik bir bağımlılığa yol açmıştır. Ayrıca Kıbrıslı Türkler, Rumların terör eylemlerine giriştiği yıllarda (1963-1974) sığınmış oldukları askeri gettolardaki yaşamları süresince ve bağımsızlıktan sonra Türkiye'nin mali desteği ile ayakta kalabilmişlerdir.

Kıbrıs Türklerinin Türkiye'ye olan bağımlılığı bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Ancak askeri himaye, ekonomik ve siyasi bağımlılık ile Anadolu'dan gelen göçmenlerden ileri gelen durum birbirinden farklı olduğundan, bu kısımda Anadolu'dan gelen göçmenler ile Kıbrıslı Türkler arasındaki duruma bakılacaktır.

Bryant ve Yakinthou (2012) tarafından yüz yüze mülakat şeklinde yapılan Kıbrıs'ta Türkiye Algısı (Cypriot Perceptions of Turkey) adlı araştırmada elde edilen bazı bulgular şu şekildedir:

- "Kuzey Kıbrıs'ta gittikçe artan bir şekilde Türkiye'nin Ada'nın kuzeyini Anadolu'nun bir uzantısı gibi veya himayesi altındaki bir devletten ziyade bir ili olarak gördüğü ve Kıbrıslı Türklerin, sınırlı olarak yaşadıkları egemenliklerinin giderek ellerinden

alındığına dair hissiyatları ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle, mülakat yapılan kişilerden, Kıbrıslı Türkler ve Türkiye arasındaki ilişkiyi tanımlayacak bir kelime bulmaları istendiğinde; altyönetim, biat ilişkisi, asimetrik ilişki, vesayet, zor bir ilişki vb. şeklinde çeşitli adlandırmalar ortaya çıkmıştır.”

- Katılımcılara Kıbrıs Türkleri ile Türkiye ilişkilerine dair yorumları sorulduğunda “Bu ilişki, bir anne ve yavrusu arasındaki gibi sevgi ilişkisiydi. Bugünlerde ise bir baba ve oğlu arasındaki gibi daha disiplinli bir ilişkidir” görüşü ortaya konmuştur. Bu ilişkinin “Türkiye’nin Kıbrıslı Türkleri kendi ayakları üzerinde durmaya teşvik ettiği bir ağabey-kardeş ilişkisi olması gerektiği” şeklinde başka bir tespit söz konusudur.

- Annan Planı’nın 2004 yılında Rumların hayır demesi ile rafa kalkmasının ardından Kıbrıslı Türkler için yeni bir döneme girildiği tespit edilmiş, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin KKTC’ye yapılan yardımlara önem vermesi, su sorununun çözümü ve diğer tüm alt yapı yatırımları olumlu gelişmeler olarak karşılanmıştır. Ancak Annan Planı’nın tartışıldığı günlerde Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde KKTC’yi bir “engel” olarak gördüğü yargısı dikkat çekmektedir.

- Araştırmanın önemli tespitlerinden biri Kıbrıs Türk devletinin statüsüne yöneliktir. Buna göre “Kıbrıslı Türkler, son on yılda, yıllardır inandıkları iki siyasi ‘proje’nin çöküşüne tanıklık etmişlerdir. Kıbrıslı Türkler, 1983’te devletlerinin ilanından sonra uzun yıllar onu tanıtmak için uğraşmışlar, ancak 2000’lerin başına gelindiğinde bunun artık mümkün olmayan bir proje olduğuna inanmaya başlamışlardır. Bunun yerine çabalarını AB üyesi olmalarına imkân verecek olan ‘Ada’nın tekrar birleşmesi’ne yönlendirmişlerdir. Ancak Annan Planı referandumunun başarısız olması Kıbrıslı Türkleri yine belirsiz bir gelecekle karşı karşıya bırakmıştır. Bu açıdan değerlendirme yapan katılımcıların bazıları, kendilerinin ‘arafta kaldıklarını’ belirtmişlerdir.”

Özet bulgularına yer verilen araştırmaya göre Kıbrıslı Türklerin kendi ayakları üzerinde durma isteği ve 2000’li yıllardan itibaren AB’ye üyelik yolunda çaba sarf edilmesi arzusu öne çıkmaktadır. Ancak netlik kazanmış veya üzerinde uzlaşmış bir durumdan söz etmek mümkün değildir. Özellikle 1974 sonrasında Kıbrıslılık ve Kıbrıslı Türk kavramları üzerinde üç yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir. Birinci görüşe göre Kıbrıslılık diye bir şey yoktur ve bu kavram coğrafi bir bölgeyi tanımlamaktadır, bundan dolayı Kıbrıs’ta yaşayan bir kimsenin farklı bir etnik kökene mensup olması pekâlâ mümkündür. İkinci görüşe göre Kıbrıs Türk’ü ile Türkiye’den göç ederek gelen Türkler arasında, kültür, tarih, dil ve coğrafi farkları

belirtmek üzere Kıbrıs Türk'ü ve Türkiyeli şeklinde bir ayırım yapılmaktadır. Üçüncüsü ise “Kıbrıs'taki Türkler ve Rumların, 1571'de Türklerin gelmesinden 1974'e kadar bir arada yaşayarak ortak kültür oluşturdıkları, ortak dil, tarih, kültür ve birlikte yaşama arzusuyla yeni bir kimlik meydana getirdikleri, bunun da adının 'Kıbrıslılık' olduğu görüşüdür. Bu bağlamda iki toplum arasında kültürel olmasa bile siyasi bir birlikteliğin sağlanabileceği ileri sürülmektedir” (Konuk, 2018: 59).

ODTÜ ve Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin 1999 yılında yaptıkları bir araştırmaya göre:

“Kendini Türk olarak tanımlayanların oranı % 46,5 iken, Kıbrıslı olarak tanımlayanlar % 29,3, Müslüman olarak tanımlayanlar % 18,1 ve Avrupalı olarak tanımlayanlar ise % 6'dır. İlk ve ikinci sırada Türk olarak niteleyenlerin oranı % 79,9'a çıkarken Kıbrıslılığı birinci ve ikinci sırada görenlerin oranı ise % 59,6 çıkmıştır. Türk kimliğini birinci ve Kıbrıslılığı ikinci önemde görenlerin oranı % 23, ilk sırada Türk ve ikinci sırada ise Müslüman'ım diyenler %21 iken, önce Kıbrıslı daha sonrada Türk'üm diyenler % 19,5 ve önce Müslüman'ım daha sonra Türk'üm diyenler ise % 12,9 olmuştur. Doğum yerine göre yapılan karşılaştırmalarda ise, Kıbrıs doğumlular ile Türkiye doğumlular arasında kimlik tanımlamalarında önemli farklılıklar çıkmıştır. Kıbrıs doğumlular arasında % 45'i Türk kimliğini birinci, % 34'ü Kıbrıslılığı birinci ve yalnızca % 14,5'i Müslümanlığı birinci sıraya koymuşlardır. Buna karşın Türkiye doğumlulara ise, Türk kimliğini birinci sıraya koyanların oranı % 58,4, Müslümanlığı ilk sıraya koyanlar % 36,4 ve Kıbrıslılığı ilk sıraya koyanların oranı ise yalnızca % 4'tür. Burada Kıbrıs doğumluların içinde ebeveynleri Türkiye'den olan veya Türkiyeli-Kıbrıslı olanlar da vardır” (Akt. Karacaoğlu ve Reyhanoğlu, 2006: 156-157).

Toparlanacak olursa, Kıbrıs'ta 1571'den 1960'lı yıllara kadar milliyetçiliğe ve doğal olarak da kimliğe etki eden başlıca unsurun din, 1960'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar Rumların tutumu, etnik milliyetçilik ve uluslararası dengeler, 2000'li yıllardan sonra ise küreselleşme olduğunu söylemek mümkündür.

4. SAHA ÇALIŞMASI VE ANALİZ

4.1 Analiz ve Tartışma

Son bölümde tezimizi desteklemek üzere yapılan saha çalışmasının verileri analiz edilecektir. Bu çalışma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde sadece 'Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti' vatandaşlarıyla yapılmıştır. Yapılan anketlerin sonuçları ise tablolar hâlinde verilmiş ve yorumlanmıştır. İlaveten ankete katılanların konuyla ilgili yorumlarına da yer verilmiştir.

4.1.1 Metodoloji/Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Problemi: Bu çalışma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan insanların kimlik algısı üzerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel problemi, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan insanların günümüzdeki kimlik algıları nasıldır? Bu algıyı oluşturan temel faktörler nelerdir? Türkiye ile adada yaşayan Türkiyeli insanlara karşı bakış açısı nedir?" sorusudur.

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kimlik algısını bilimsel bir araştırma çerçevesine dayandırarak incelemek ve bu bağlamda literatürdeki bir boşluğu doldurabilmektir.

Araştırmanın Önemi: Literatürde Kıbrıs'ta kimlik konusunu ele alan çalışmalar oldukça azdır ve var olan çalışmalarda kimlik algısı tarihsel bir çerçevede ele alınmıştır. Oysa bu çalışmada Kıbrıs'taki kimlik algısının hem tarihî hem de güncel bir dökümü ortaya konmaya çalışılmıştır. Saha araştırmasıyla desteklenen çalışmanın, bu hâliyle literatürdeki bir boşluğu doldurması umulmaktadır.

Araştırmanın Hipotezi: Tarihi süreç içerisinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Türklerin kimlik algılarına tesir eden pek çok âmilin varlığından ve dolayısıyla muhtelif kimlik algılarından bahsetmek mümkün olmakla birlikte, araştırmanın temel hipotezi, söz konusu toplumun kimlik tanımlamalarında 'Kıbrıslı Türk' algısının daha baskın olduğu yönündedir.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları: Çalışma, araştırmanın amacına göre seçilen ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için önemli olan dört ana bölgeden (Girne, Lefkoşa, Gazimağusa, Güzelyurt) 100'er katılımcının oluşturduğu toplam 400 katılımcı yapılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi: Bu alışma ilk iki bölümü itibariyle literatür taramasına dayanmaktadır. Son bölümde ise katılımcılarla yapılan saha araştırmasına yer verilmiş, araştırma soruları analiz edilmiş, yorumlanmış ve SPSS programı dâhilinde yüzdelik sonuçları ele alınmıştır.

Takip eden kısımda, yapılan saha araştırmasının ayrıntılarını görmek mümkündür.

Tablo 4.1: Cinsiyet

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bay	191	47,8	47,8	47,8
Bayan	209	52,3	52,3	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 400 kişi ile yapılan anket çalışmasında kadın ve erkek oranı eşit alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda toplam 400 katılımcının 191'i erkek 209'u ise kadındır.

Tablo 4.2: Öğrenim Durumu

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	53	13,3	13,3	13,3
Ortaokul	57	14,3	14,3	27,5
Lise	85	21,3	21,3	48,8
Üniversite	146	36,5	36,5	85,3
Yüksek lisans/ doktora	59	14,8	14,8	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Her öğrenim durumundan yine eşit miktarda insana ulaşılmaya ve farklı öğrenim durumunda olan her insanın görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve yüksek lisans/doktora kategorilerinin yüzdeler dağılımına bakıldığında; ilkokul %13,3, ortaokul %14,3, lise %21,3, üniversite %36,5 ve yüksek lisans/doktora içinse %14,8'lik bir dağılım olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3: Meslek

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	118	29,5	29,5	29,5
Memur	86	21,5	21,5	51,0
Öğrenci	46	11,5	11,5	62,5
Esnaf	68	17,0	17,0	79,5
İşçi	82	20,5	20,5	100,0
Diğer				
Toplam	400	100,0	100,0	

Saha çalışmasında meslek gruplarına ilişkin yelpaze de mümkün olduğunca geniş tutulmaya çalışılmıştır. Buna ilişkin kategoriler ve yüzdeler şöyledir: %29,5 memur, %21,5 öğrenci, %11,5 esnaf, %17,0 işçi ve %20,5 diğer meslek grupları.

Tablo 4.4: Yaş

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	100	25,0	25,3	25,3
	68	17,0	17,2	42,5
18-25	87	21,8	22,0	64,6
25-35	99	24,8	25,1	89,6
35-40	41	10,3	10,4	100,0
40-60				
60+	395	98,8	100,0	
Total	5	1,3		
Kayıp Sistem				
Toplam	400	100,0		

Tablo 4.4'te saha çalışmasına katılanların yaş aralıklarına yer verilmiştir. Görüldüğü üzere çalışmada oldukça geniş bir yaş aralığındaki katılımcıların fikirleri alınmaya çalışılmıştır.

Tablo 4.5: KKTC'de ikamet edilen yer

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	100	25,0	25,0	25,0
Girne	100	25,0	25,0	50,0
Lefkoşa	100	25,0	25,0	75,0
Gazimağusa	100	25,0	25,0	100,0
Güzelyurt	100	25,0	25,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Çalışmada dört ana bölge baz alınmıştır. Bunun dışında kalan diğer iki bölge (Lefke-İskele) yakın olan büyük bölgelerin içine katılmıştır. Bu bağlamda Lefke bölgesi Güzelyurt içerisinde, İskele ise Gazimağusa içerisinde değerlendirilmiştir.

Tablo 4.6: Annenin doğum yeri

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
KKTC	105	26,3	26,3	26,3
Kıbrıs Rum Kesimi	61	15,3	15,3	41,5
Yunanistan	6	1,5	1,5	43,0
Türkiye	220	55,0	55,0	98,0
Diğer	8	2,0	2,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablo 4.7: Babanın doğum yeri

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
KKTC	106	26,5	26,6	26,6
Kıbrıs Rum Kesimi	60	15,0	15,0	41,6
Yunanistan	7	1,8	1,8	43,4
Türkiye	221	55,3	55,4	98,7
Diğer	5	1,3	1,3	100,0
Total	399	99,8	100,0	
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Yukarıda anne ve babanın doğum yerlerini gösteren tablolarda dikkat çeken husus, katılımcıların yarısından daha büyük bir kısmının ebeveynlerinin Türkiye’de doğmuş olmasıdır. Yine katılımcıların dörtte birinden daha fazlasının anne ve babalarının KKTC’de, yaklaşık %15’inin ise Güney Kıbrıs Rum Kesimi’nde dünyaya geldikleri görülmektedir. Dolayısıyla ebeveynlerinden biri veya her ikisi Kıbrıs adasında doğmuş olanların oranı %41 in üzerindedir.

Tablo 4.8: Anayurt olarak hissedilen yer

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
KKTC	222	55,5	55,6	55,6
Türkiye	169	42,3	42,4	98,0
Yunanistan	6	1,5	1,5	99,5
Diğer	2	,5	,5	100,0
Total	399	99,8	100,0	
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Çalışmaya katılanların anne veya babalarının yaklaşık %55’lik bir oranı Türkiye’de dünyaya gelmiş olmakla birlikte, katılımcıların yine yaklaşık %55’lik bir kısmı KKTC’yi anayurtları olarak hissetmektedirler. Buna mukabil Türkiye’yi anayurt olarak benimseyenlerin oranı %42’den biraz fazladır.

Müteakip tabloları ele almaya geçmeden önce tablolarda bulunan rakamların ne anlama geldiği aşağıda gösterilmektedir:

- 1-Kesinlikle katılmıyorum
- 2-Bir ölçüde katılmıyorum
- 3-Tarafsızım
- 4-Bir ölçüde katılıyorum
- 5-Kesinlikle katılıyorum

Tablo 4.9: Kendimi etnik olarak Kıbrıslı Türk hissediyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	49	12,3	12,3	12,3
1,00	19	4,8	4,8	17,0
2,00	28	7,0	7,0	24,1
3,00	57	14,3	14,3	38,3
4,00	246	61,5	61,7	100,0
5,00				
Total	399	99,8	100,0	
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Kıbrıs'ta yaşayan insanların 'Kıbrıslı Türk' kimliğini ne ölçüde benimsediklerini yukarıdaki tabloda görmek mümkündür. Buna göre çalışmaya katılanların %61,5'lik bir kısmı kendisini Kıbrıslı Türk olarak tanımlamaktadır. Bu kimlik tanımına ancak bir ölçüde katılanların oranı ise %14,3'tür. Söz konusu kimlik tanımına bir ölçüde katılanlar ile bir ölçüde katılmayanlar, kendilerini Kıbrıslı hissetmekle birlikte Türk hissetmeyenlerden veya Türk hissetmekle birlikte Kıbrıslı hissetmeyenlerden oluşmaktadır. Bu kimlik tanımı karşısında tarafsız kalan %7'lik bir kesimin ise henüz asimile olmamış kimselerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu insanların bazıları Türkiyeli iken, diğerleri başka ülkelerde doğup bir süredir KKTC'de yaşayanlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte kendisini kesinlikle Kıbrıslı Türk olarak hissetmeyen katılımcıların bazıları kendilerini Türkiyeli, diğer bazıları ise Rum veya kendi ülkelerinden (ör. Azeri vb.) görmektedirler.

Tablo 4.10: Kendimi etnik olarak Kıbrıslı Rum hissediyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	337	84,3	84,7	84,7
1,00	15	3,8	3,8	88,4
2,00	9	2,3	2,3	90,7
3,00	15	3,8	3,8	94,5
4,00	22	5,5	5,5	100,0
5,00				
Total	398	99,5	100,0	
Kayıp Sistem	2	,5		
Toplam	400	100,0		

Kendisini Kıbrıslı Rum olarak hissetmeyenlerin oranı %84,3 iken, Kıbrıslı Rum olarak görenlerin oranı %5,5'tir. Kendisini Kıbrıslı Rum olarak hissedenlerin en azından bir kısmının veya aile fertlerinden herhangi birinin Rum tarafında doğmuş olması mümkündür. Bunun bir sebebi, önceden şimdiki Rum tarafına bağlı olan Türk köylerinin varlığıdır. Hâlen Türk tarafındaki bazı köylerde Rum aileler, Rum tarafındaki bazı köylerde ise Türk aileler yaşamaktadır.

Tablo 4.11: Bizler gündelik kültür ve yaşam tarzı olarak en fazla Türkiye’den etkilenmişizdir

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	73	18,3	18,3	18,3
1,00	53	13,3	13,3	31,5
2,00	24	6,0	6,0	37,5
3,00	144	36,0	36,0	73,5
4,00	106	26,5	26,5	100,0
5,00				
Toplam	400	100,0	100,0	

Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin gündelik kültürleri ve yaşam tarzlarının Türkiye'deki insanlara bir ölçüde benzemesini normal karşılamak gerekir. Zira insanlar birbirleriyle kaynaşmış ve kültür alış-verişinde bulunmuşlardır. Bu soruya kesinlikle katılanların oranı %26,5, bir ölçüde katılanların oranı ise %36'dır. Gündelik kültür ve yaşam tarzı bakımından en fazla Türkiye'den etkilenme fikrine 'kesinlikle' katılmayanların bazıları, aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere İngiltere ve Kıbrıs geleneklerinden etkilendiklerini düşünürken, diğer bazıları ise sadece kendi kültürlerini yarattıklarını ve gündelik hayatlarına o şekilde devam ettiklerini düşünmektedirler.

Tablo 4.12: Bizler gündelik kültür ve yaşam tarzı olarak en fazla Kıbrıs ve Britanya gelenekleri ve mirasından etkilenmişizdir

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	73	18,3	18,3	18,3
1,00	50	12,5	12,5	30,8
2,00	30	7,5	7,5	38,3
3,00	149	37,3	37,3	75,5
4,00	98	24,5	24,5	100,0
5,00				
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablo 4.13: Kıbrıslı Türklerin ve Türkiyeli Türklerin aynı kültürü paylaştığına inanıyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	154	38,5	38,6	38,6
1,00	55	13,8	13,8	52,4
2,00	18	4,5	4,5	56,9
3,00	101	25,3	25,3	82,2
4,00	71	17,8	17,8	100,0
5,00				
Total	399	99,8	100,0	
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Ada'da yaşayan Kıbrıslı Türklerin ve Türkiyeli Türklerin aynı kültürü paylaştığını düşünenlerin oranı %17,8'de kalırken, bunun aksini düşünenlerin oranı %38,5'tir. Gerçekten de Ada'da yaşayan Türklerle Türkiyeli Türkler arasında kültürel bakımdan birtakım benzerliklerin olduğu muhakkaktır. Aynı etnik kökene ve aynı dine mensup olmaları dolayısıyla bu iki toplum arasında kimi benzerliklerin olması kaçınılmazdır. Lakin yukarıdaki tablo bize bu benzerliklerin bir 'aynılıkla' sonuçlanmadığını; zira Kıbrıslı Türkler'in kültürel

kodları üzerinde tarihi süreç içerisinde Rumlarla birlikte var olma tecrübesinin ve İngiliz nüfuzunun da hayli etkili olmuş olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 4.14: KKTC'nin Türkiye ile siyasi bakımdan bağlantılı olduğunu düşünmüyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	92	23,0	23,0	23,0
1,00	35	8,8	8,8	31,8
2,00	29	7,3	7,3	39,0
3,00	55	13,8	13,8	52,8
4,00	189	47,3	47,3	100,0
5,00				
Toplam	400	100,0	100,0	

Her devletin olduğu gibi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de kendi siyaseti, kendine özgü partileri ve bir seçim sistemi vardır. Her ülke kendi iç siyasetinde bağımsızdır ve bu böyle olmalıdır. Her ne kadar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti uluslararası arenada Türkiye dışında başka bir ülke tarafından bağımsız bir devlet olarak tanınmıyor olsa da, saha çalışmasına katılanların yaklaşık üçte ikisi gibi bir çoğunluk, KKTC ile Türkiye arasında siyasi bir bağlantı görmemektedir. Bu ilginç neticeyi bir tespitten ziyade temenni olarak düşünmek ve Ada'daki Türk toplumunun siyasi bakımdan kendi ayakları üzerinde durma arzusunun bir yansıması olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.15: KKTC'nin Türkiye ile ekonomik bağlantısından rahatsız değilim

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	107	26,8	26,8	26,8
1,00	82	20,5	20,5	47,3
2,00	23	5,8	5,8	53,0
3,00	42	10,5	10,5	63,5
4,00	146	36,5	36,5	100,0
5,00				
Toplam	400	100,0	100,0	

KKTC'nin Türkiye ile ekonomik bakımdan bağlantısına dair verilen yanıtlar, bir önceki tabloda yer alan siyasî bağlantıya verilen yanıtlardan farklılık arz etmektedir. Gerçekten de saha çalışmasına iştirak edenlerin %46'sının bu bağlantıdan rahatsızlık duydukları, rahatsızlık duymayanların oranının ise yine yaklaşık %46 olduğu görülmektedir. Ekonomik meselelerin insanların gündelik hayat pratiklerini diğer parametrelerden daha fazla etkiliyor olması kaçınılmazdır. Ekonomik gelişmişlik ve imkânlar bakımından Güney Kıbrıs Rum Kesimi ile aradaki farklar ve iktisadî bakımdan kendi ayakları üzerinde duran bir KKTC arzusu, Türkiye ile olan ekonomik bağlantıları, KKTC halkının önemli bir kesiminde rahatsızlık sebebi hâline getirmektedir. Toplumun bu kesiminin, Türkiye'nin ekonomik desteğiyle ancak ayakta durabilen bir KKTC imajından hoşnut olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.16: KKTC’de cami yapılmasını dinsel bir baskı olarak görmüyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	51	12,8	12,8	12,8
1,00	22	5,5	5,5	18,3
2,00	40	10,0	10,0	28,3
3,00	42	10,5	10,5	38,8
4,00				
5,00	245	61,3	61,3	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Ada’da cami yapımının KKTC halkının büyük çoğunluğu tarafından dinsel bir baskı unsuru olarak görülmediği açıktır. Nitekim daha önce Ada’da bulunan camilerin önemli bir kısmı kiliseden bozma yapılar olduğundan, cami yapımının toplumun önemli bir kesimince bakanlıktan talep edildiği bilinen bir gerçektir.

Tablo 4.17: Yavru vatan olarak anılmaktan rahatsızlık duymuyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	92	23,0	23,1	23,1
	45	11,3	11,3	34,3
1,00	25	6,3	6,3	40,6
2,00	27	6,8	6,8	47,4
3,00	210	52,5	52,6	100,0
4,00				
5,00				
Total	399	99,8	100,0	
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Genel olarak değerlendirildiğinde saha çalışmasına katılanların yaklaşık üçte ikilik bir bölümünün yavru vatan tanımlamasından rahatsızlık duymadıkları, buna mukabil üçte birlik kesiminin bu tanımlamadan hoşnut olmadıkları anlaşılmaktadır. Yavru vatan tanımlaması, hiç şüphe yok ki, bir ana vatan tanımlaması gerektirmektedir. Kıbrıs'ın Osmanlı bakiyesi bir coğrafya olması ve bilhassa 1974 Barış Harekâtı, Türkiye'nin ana vatan imajını pekiştiren temel unsurlardır. Kaldı ki Türkiye Kıbrıs'ta garantör ülkelerden biridir. Dolayısıyla söz konusu faktörlerin toplumun önemli bir kesiminin yavru vatan merkezli kimlik algısının oluşmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu tanımlamadan rahatsızlık duyanların önemli bir kısmını ise, bunun Kıbrıs'ın bağımsızlığına hanel getiren bir unsur olduğunu düşünenler ve iki ayrı devleti içeren mevcut statükodan memnun olmayanlar oluşturmaktadır.

Tablo 4.18: 1974 sonrası adaya gelen Türklerden rahatsızlık duymuyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	54	13,5	13,5	13,5
1,00	55	13,8	13,8	27,3
2,00	22	5,5	5,5	32,8
3,00	53	13,3	13,3	46,0
4,00	216	54,0	54,0	100,0
5,00				
Toplam	400	100,0	100,0	

1974 Barış Harekâtı'nın ardından Türkiye'nin iskân politikasının bir sonucu olarak Türkiye'den gelip Kıbrıs'a yerleşen Türklerle, Ada'da yaşayan Türkler arasındaki ilişki de üzerinde durulması gereken konulardandır. Saha araştırmasına katılanların önemli bir çoğunluğu, Ada'ya sonradan gelerek yerleşen Türklerden rahatsızlık duymadıklarını belirtmişlerdir. Ancak burada kritik bir ayrıma değinmekte yarar vardır. Saha araştırması esnasında yapılan mülakatlarda dikkat çeken bir husus, bilhassa 2000'li yıllardan sonra Ada'ya gelen Türkler'in işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin, Ada'da yaşayan Türkler tarafından rahatsız edici bulunuyor olmasıdır. Bu bağlamda uluslararası göç olgusuna gösterilen bu genel ekonomik tepkinin KKTC bakımından da geçerli olduğu görülmekte, yeni gelenlerin işgücü piyasasını ucuzlatmalarına ve yerlilerin işlerini ellerinden almalarına iyi gözle bakılmamaktadır.

Tablo 4.19: KKTC’de Türk askerî varlığından rahatsız değilim

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	46	11,5	11,5	11,5
1,00	30	7,5	7,5	19,0
2,00	13	3,3	3,3	22,3
3,00	52	13,0	13,0	35,3
4,00				
5,00	259	64,8	64,8	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Saha çalışmasına katılanların büyük bir çoğunluğu Türkiye’nin Ada’daki askerî mevcudiyetinden herhangi bir rahatsızlık duymadıklarını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda görüş belirtenler nezdinde Ada’daki Türk askerî varlığının bir güven duygusu yarattığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.20: Avrupa Birliği'ne girebilmek için Rumlara taviz verilmemelidir.

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	47	11,8	11,8	11,8
	26	6,5	6,5	18,3
1,00	36	9,0	9,0	27,3
2,00	22	5,5	5,5	32,8
3,00	268	67,0	67,2	100,0
4,00	399	99,8	100,0	
5,00				
Total				
Sistem	1	,3		
Kayıp				
Toplam	400	100,0		

Saha çalışmasına katılanların büyük bir çoğunluğu (%67), Rum Hükümetine bu konuda kesinlikle taviz verilmemesi istikametinde görüş beyan etmiştir. Aslına bakılırsa bu netice, 2004 tarihli Annan planı referandumunun sonuçları göz önünde tutulduğunda ilginçtir. Zira Kıbrıs Adası'nın bağımsız ve federatif bir devlet olarak birleştirilmesini halkın görüşüne sunan o referandum, KKTC halkı tarafından yaklaşık üçte ikilik bir çoğunlukla kabul görmüş, buna mukabil plan, Rum tarafınca yine yaklaşık dörtte üç çoğunlukla reddedilmiştir. Kıbrıs Rum Kesimi ise bu referandumdan yaklaşık 1 ay kadar sonra AB üyesi olmuştur. Dolayısıyla saha çalışmasına iştirak edenler bağlamında değerlendirildiğinde, KKTC halkının bu konudaki görüşlerinde önemli bir değişikliğin söz konusu olduğu görülmektedir. Bunun bir sebebi, Annan planını büyük çoğunlukla reddeden Rum tarafının, planın öngördüğünden daha fazla imtiyaz talep ettiği düşüncesi, diğer bir sebebi ise KKTC halkının ellerindeki toprakları kaybetme ihtimaline mesafeli bir duruş sergilemeleridir.

Tablo 4.21: Avrupa Birliği'ne giremememizin sebebi ne Türkiye, ne de Ada'da bulunan Türkiyeli insanlar değildir

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	54	13,5	13,5	13,5
	88	22,0	22,1	35,6
1,00	40	10,0	10,0	45,6
2,00	25	6,3	6,3	51,9
3,00	192	48,0	48,1	100,0
4,00	399	99,8	100,0	
5,00				
Total				
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Çalışmaya katılanların yaklaşık yarısı, AB sürecine dâhil olamama sebebi olarak Türkiye'yi veya KKTC'de yaşayan Türkiyeli insanları görmemektedir. Buna mukabil katılımcıların üçte birinden fazla bir kesimi aksi yönde görüş bildirmektedir. Nitekim bu fikre bir ölçüde katılmayan % 22'lik kesim bile, AB üyesi olamamanın sebebi olarak Türkiye'yi görmektedir.

Tablo 4.22: Kıbrıs adasında mevcut statükonun korunması şartıyla KKTC üzerindeki izolasyonların kaldırılmasını istiyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	23	5,8	5,8	5,8
	14	3,5	3,5	9,3
1,00	56	14,0	14,0	23,3
2,00	42	10,5	10,5	33,8
3,00	264	66,0	66,2	100,0
4,00				
5,00				
Total	399	99,8	100,0	
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Kıbrıs halkı burada da açıkça görüldüğü üzere KKTC üzerindeki izolasyonların kaldırılmasını istemekte, bu sayede ekonomik gücün daha da artacağını düşünmektedirler.

Tablo 4.23: KKTC'nin Türkiye ile birleşmesini kabul ederdim

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	171	42,8	42,9	42,9
1,00	40	10,0	10,0	52,9
2,00	35	8,8	8,8	61,7
3,00	38	9,5	9,5	71,2
4,00	115	28,8	28,8	100,0
5,00				
Total	399	99,8	100,0	
Kayıp Sistem	1	,3		
Toplam	400	100,0		

Saha araştırmasına katılanların Türkiye ile birleşme meselesine bakışının büyük ölçüde olumsuz olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim bu fikre kesinlikle katılmayanlarla bir ölçüde katılmayanların oranı % 53'e yakın bir toplama ulaşmaktadır. Buradan hareketle araştırmanın katılımcılarının 'bir garantör devlet olarak Türkiye' fikriyle barışık olduklarını, ancak bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürme pratiğine hanel getirecek herhangi bir gelişmeye pek sıcak bakmadıkları anlaşılmaktadır. Meseleye olumlu bakanlar ise, Türkiye ile birleşmenin KKTC üzerindeki izolasyonları ve dünyadaki diğer devletler tarafından tanınmama sorununu otomatik olarak çözeceği düşüncesinden hareket etmektedirler.

Tablo 4.24: Türkiye'nin burada etkin bir güç olduğuna inanıyorum

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	83	20,8	27,5	27,5
	37	9,3	12,3	39,7
1,00	41	10,3	13,6	53,3
2,00	49	12,3	16,2	69,5
3,00	92	23,0	30,5	100,0
4,00				
5,00				
Total	302	75,5	100,0	
Kayıp Sistem	98	24,5		
Toplam	400	100,0		

Tablo 4.25: Türkiye'nin burada sadece garantör devlet statüsünde olduğunu düşünüyorum.

	Frekans/Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	49	12,3	16,1	16,1
	39	9,8	12,8	28,9
1,00	49	12,3	16,1	45,1
2,00	59	14,8	19,4	64,5
3,00	108	27,0	35,5	100,0
4,00				
5,00				
Total	304	76,0	100,0	
Kayıp Sistem	96	24,0		
Toplam	400	100,0		

Araştırmaya katılanların %20,8'i Türkiye'nin Kıbrıs adasında etkin bir güç olduğu fikrine kesinlikle iştirak etmezken, kesinlikle iştirak edenlerin oranı %23'tür. Bu fikre katılanlar Kıbrıs adasında Türkiye'nin garantör devlet statüsünün ve KKTC ile yakın ilişkilerinin onu etkin bir güç hâline getirdiğini düşünürken, katılmayanlar ise, etkin güç olgusunu bir dereceye kadar kabul etmekle birlikte, bu olgunun KKTC için getirdiği olumsuzluklara dikkat çekmektedirler. Yine benzer biçimde, araştırmaya katılanların % 27'lik bir kısmı Türkiye'nin Ada'daki mevcudiyetini, haiz olduğu 'garantörlük' statüsüne, yani Ada'daki Türk toplumunun can ve mal güvenliğinin sağlanması maksadına bağlarken, bu fikre kesin bir biçimde katılmayanların oranı %12'nin bir miktar üzerindedir.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kıbrıs, kadim bir tarihe ve buna paralel olarak gelişen zengin bir medeniyete, kültüre ve edebiyata sahip bir coğrafyadır. Asırlardır olgunlaşan bu değerler, Ada'da tarihi, sosyolojik ve hatta psikolojik bir kimliğin oluşumunu beraberinde getirmiştir. Ada sakinlerinin süreç içerisinde yaşadıkları tarihî ve siyasî tecrübeler, onların kimlik algılarının oluşmasında son derece büyük bir etkiye sahip olmuştur. Bugünkü KKTC sınırları içerisinde varlığını sürdüren Türk toplumunun tarihî repertuvarına bir bakış, bu kimliğin oluşumunda etkili olan siyasî ve sosyal süreçlerin ne kadar çeşitli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Gerçekten de bu toplum uzun yıllar boyunca Osmanlı hâkimiyeti altında varlığını sürdürmüş, İngiliz hâkimiyeti altında kalmış, Kıbrıslı Rumlarla 'birlikte var olma' tecrübesini yaşamış, katliama uğramış ve Türkiye'nin müdahalesiyle ve desteğiyle ayakta kalmıştır. Nihayet yaklaşık 40 yıldır, her ne kadar Türkiye dışında başka bir ülke tarafından tanınmıyor olsa da, bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir. Dahası 2004 yılında, Ada'yı federatif ve bağımsız bir devlet olarak tekrar birleştirmeyi öngören ve Rumlar tarafından reddedilen Annan Planı'na da kayda değer bir çoğunlukla onay vermiştir. İşte bütün bu tarihi hadiseler, KKTC'de yaşayan Türk toplumunun dünyaya bakışını ve sahip olduğu kimlik algısını derinden etkileyen gelişmelerdir.

Bu gelişmeler içerisinde bilhassa Kıbrıs Barış Harekâtı'na ve akabinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin ilanına ayrı bir parantez açmak gerekir. Zira bu iki önemli dönüm noktası, KKTC'de yaşayan Türk toplumunda milli hislerin ön plana çıkışını ve 'millî' bir kimlik algısını beraberinde getirmiştir. Bunun pratikteki yansıması ise 'Kıbrıs Türkü' kimliğidir. Bu çalışma kapsamında yapılan saha araştırmasının da gösterdiği üzere, bu kimliğin öne çıkan birkaç sacayağından bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki, KKTC toplumunun, bu kimlik çatısı altında ve bağımsız bir devlet olarak dünya devletleri ailesinin saygın bir üyesi olma doğrultusundaki arzusudur. Bu çerçeveden bakıldığında, KKTC toplumunun bu bağımsızlığa hâlel getirebilecek –sözgelimi Türkiye tarafından ilhak edilmek

yahut AB üyeliği uğruna Rumlara taviz vermek gibi- birtakım gelişmelere karşı mesafeli durduğu anlaşılmaktadır. Dahası KKTC toplumunun, iktisadi bakımdan kendi ayakları üzerinde durma nosyonunu da bu bağımsızlık meselesinin bir uzantısı olarak gördüğü pekâlâ söylenebilir. KKTC toplumunun ve Güneydeki Rumlarm ortak bir biçimde oluşturdukları bir Ada Devleti fikrine sıcak bakanlar dahi, bu çatı altında yine Kıbrıslı Türk kimliklerini koruyarak yer almak istediklerini her defasında açıkça beyan etmektedirler. Dikkat çeken ikinci bir husus, KKTC toplumunun Türkiye ile olan münasebetlere bakışına ilişkindir. Şurası bir gerçektir ki, Türkiye, Kıbrıs'ın garantör ülkelerinden biridir. Dahası Türkiye'nin, soydaşlık bağının söz konusu olduğu KKTC'ye her bakımdan önemli bir desteği söz konusudur. Hatta o kadar ki, bu ilişki, Türkiye ile KKTC arasında Anavatan-Yavru Vatan kavramlaştırmasını beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla Kıbrıslı Türkler'in, mevcut statüko dâhilinde Türkiye'nin varlığının ve desteğinin önemli olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Bunun bir yansıması olarak toplumun büyük bir çoğunluğunun Türk askerinin Ada'daki varlığından şikâyetçi olmadığı görülmektedir. Çünkü 1974 öncesinde yaşanan kötü hatıraların hafızalardan henüz silinmediğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Akça, G. (2005), “Modernden Postmoderne Kültür ve Kimlik”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S: 15, ss. 1-24.

Akdağ, M. (2010). *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Akdemir, M. (2004), Küreselleşme ve Kültürel Kimlik Sorunu, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 3, S:1. ss. 43-50.

Aksoy, E. B. (2013), *Cizre Örneğinde Etnisite İçi Karşılaşma Biçimleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aktürk, Ş. (2006), Etnik Kategori ve Milliyetçilik Tek-Etnili, Çok-Etnili ve Gayri-Etnik Rejimler, *Doğu-Batı Yayınları, Doğu-Batı Düşünce Dergisi*, S. 38, ss. .23-57

Aktürk, Ş. (2006), Etnik Kategori ve Milliyetçilik: Tek-Etnili, Çok-Etnili ve Gayri Etnik Rejimler, *Doğu Batı*, S. 38, ss. 23-53.

Alakel, M. (2011), İlk Dönem Cumhuriyet Türkiye'si Ulus İnşası Sürecinde Milliyetçilik ve Sivil-Etnik İkilemine Dair Teorik Tartışmalar, *Akademik Bakış*, C:5, S: 9, ss.1-30.

Alpman, P. S. (2018), Sosyal Teorinin Konusu Olarak Kimlik: Sosyal İnşacı Yaklaşım, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, C: 21, 1-28.

Altunoğlu, M. (2009), *Kimlik'in Modern İnşası, Kimlik Politikaları ve Türkiye'de Kimlik Tartışmaları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Altuntaş, N. (2002). *Türkiye’de Etnik Kimlik Farklılaşmasında Din-Mezhep Etkisi Ve Siyasete Yansımaları*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Anderson, B. (1995), *Hayali Cemaatler*, (Çev: İ. Savaşır), Metis Yayınları, İstanbul.

Anık, M. (2012). *Kimlik ve Çokkültürcülük Sosyolojisi*, İstanbul, Açılım Kitap.

Arı, E.S. ve Madran, C. (2011). Satın Alma Kararlarında Tüketici Etnosentrizmi ve Menşe Ülke Etkisinin Rolü, *Öneri Dergisi*, 9 (35): 15-33

Armaoğlu, F. (2006). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, İstanbul, Alkım Yayınları.

Armutlu, C. (2008), *Sembolik Tüketim: Benlik İmajı Uyumu Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aslan, C. (2004). *Birey Toplum Devlet Kavramlaştırma ve Ara Değişken Olarak Etnisite*, Adana, Karahan Kitapevi.

Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek*, (Çev. A. Tekin), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Aşkın, M. (2007), *Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler*, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 10, S: 2, ss. 213-220.

Atak, H. (2011). *Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi*, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, S. 3, C.1, ss. 163-213.

Aydın-Düzgüt, S. (2015), *Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları*, *Uluslararası İlişkiler*, C:12, S: 46, ss. 153-168.

Babiş, G. (2011), *Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Türk Dış Politikasının Kimlik Bunalımı ve Benlik Arayışları*, [Erişim: 08.06.2000 <http://turksam.org/soguk-savas-donemisonrasi-turk-dis-politikasinin-kimlik-bunalimi-ve-benlik-arayislari>]

Başkaya, F. ve Ersoy T. (2007). *Resmi İdeoloji Sözlüğü*, Özgür Üniversite Kitaplığı Yayınevi, Ankara.

Bauman, Z. (2000), *Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2003). *Moderlik ve Müphemlik*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Bayart, J. F. (1999). *Kimlik Yanılsaması*, (Çev. M. Moralı), İstanbul, Metis Yayınları.

Bektaş, M. (2013), *Türkiye'nin Dış Politikasında "Kıbrıs Sorunu": Kriz Yönetimi Stratejisi Açısından Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul.

Belen, M. (2010), *Jeopolitik ve Jeostratejik Açından Kıbrıs Sorunu (1960–1983)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi T.C. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Bilgin, N. (2001), *İnsan İlişkileri ve Kimlik*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Bilgin, N. (2007), *Kimlik İnşası*, İstanbul: Aşina Kitaplar.

Bilgin, V. (2010). *Bizi Kuşatan Toplum, Sosyolojiye Giriş*, İstanbul, Düşünce Kitabevi Yayınları.

Bokser-Uwerant, J. (2003), Küreselleşme ve Kolektif Kimlikler, (Çev. İ. Çapçıoğlu), *İslami Araştırmalar Dergisi*, C:16, S:2, ss. 281-292.

Bora, T. (1995), Türk Milliyetçiliği ve Kıbrıs, *Birikim Dergisi*, S: 77. [Erişim Tarihi: 20.06.2019, <https://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/2772/turk-milliyetciligi-ve-kibris>]

Bryant, R. ve Yakinthou, C. (2012), *Cypriot Perceptions of Turkey*, TESEV Yayını, [Erişim Tarihi 18.06.2019, <http://tese.org.tr/tr/yayin/cypriot-perceptions-of-turkey/>]

Bulunç, A. Z. (2012), Kıbrıs Türk Halkının Varoluş Mücadelesinin Simge Adı Denктаş, [Erişim Tarihi: 18.05.2019, <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1091>]

Calhoun, C. (1993). Nationalism and Ethnicity, *Annual Review of Sociology*, V: 19, N: 2). 211-239.

Ceylan, A. ve Özbal, S. (2008), Özdeşleşme Yoluyla Sadakat Oluşturma Üzerine Üniversite Mezunları Arasında Yapılan Bir Çalışma, *Çukurova Üniversitesi İBF Dergisi*, C. 9, S.1, ss. 81-110.

Çağlayan, P. (2013), *Kıbrıs'taki Milliyetçiliklerin Düşünsel Kökenleri Ve Tarihsel Gelişimi (1878-2004)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, T. C. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Çuhadaroğlu Çetin, F. (2001). Kendilik Patolojisi Belirtisi Olarak Kimlik Kargaşası, *Türk Psikiyatri Dergisi*, S. 12, C. 4, ss. 309-314.

Çüçen, A. K. (1999). *Mantık*, Asa Yayınları, Bursa.

Dalbay, R. S. (2008), “Kimlik” ve “Toplumsal Kimlik” Kavramı, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S. 31, ss. 161-176.

Delanty, G. (2005), *Avrupa'nın İcadı*, (Çev. H. İnanç), Ankara: Adres Yayınları.

Demirözü, D. (2003), İlk Dönem Yunan Romanında (1834-1880) Öteki İmajı, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C: 43, S: 1, ss.169-194.

Demirtaş-Madran, H. A. (2003), Sosyal Kimlik Temel Kavram ve Kuramı, *Varsayımlar, İletişim Araştırmaları*, C:1, S:1, ss. 123-134.

Demirtaş-Madran, H. A. (2012), “Sosyal Kimlik ve Ayrımcılık,” *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, (Derl. K. Çayır ve M. A. Ceyhan), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Deniz, A. (2007), *Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Denktaş, R. R. (2005), *Yeniden 12'ye 5 Kala*, Remzi Kitabeyi, İstanbul.
(<http://www.okumedy.com/Rauf%20Denktaş%20-%20Yeniden%2012'ye%205%20Kala.pdf>) Erişim Tarihi: 11.05.2019.

Donuk, A. (1981), Türk Devletinde Hâkimiyet Anlayışı, *Türk Tarih Enstitüsü Dergisi*, S:10-11, ss. 29-56.

Dursun, S. (2014), Üniversite Öğrencilerinin Sendikalara Yönelik Tutumları, *Sosyoloji Konferansları*, S: 49, ss.33-46.

Dündar, S. (2009), *Kürtler ve Azınlık Tartışmaları Tarih, Kimlik, İsyanlar, SosyoKültürel Yapı, Terör*, Doğan Kitap, İstanbul.

Eren, H. (1988). Türkçe Sözlük, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Erkal, M. (1994). *Bilgi Sosyolojisi Işığında Kimlik Sorunu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T. C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erol, M. (2003), Toplumun Tabakalı ve Olasılıklı Yapısı. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 27, S.1, ss. 27-58.

Ersoy, E. (2013). Değişen Dünyada, Değerlere Değmek, *TÜRKİZ*, 23, 7-13.

- Giddens, A.** (2005). *Sosyoloji*, (Haz. C. Güzel), Ankara, Ayraç Yayınları.
- Göka, E.** (2006) *İnsan Kısım Kısım: Toplumlar, Zihniyetler, Kimlikler*, Ankara, Aşına Kitaplar.
- Göker, G.** (2013), *Göç, Kimlik, Aidiyet: Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler*, T.C. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Gönüllü, M.** (2001), Grup ve Grup Yapısı, C.Ü. İİBF Dergisi, C:2, S: 1, ss.191-201.
- Gözübüyük Tamer, M.** (2014), Kimlik/Lerin Seyrine Bir Keşif, Folklor/Edebiyat, C: 20, S: 77, 83-99.
- Guibernau, M.** (2004). Anthony D. Smith on Nations And National Identity: A Critical Assessment, *Nations and Nationalism*, V: 10, N: 1/2, 125-141.
- Güleç, C.** (1992). *Türkiye’de Kültürel Kimlik Krizi*, Ankara, Verso Yayıncılık.
- Gündoğan, A. O.** (2009), “Kimlik Sorunu ve Düşünce Dünyası”, *Türk Kimliği*, (Ed. Ç. Özdemir), Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Güvenç, B.** (1993), *Türk Kimliği*, Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Hacıahmetoğlu, İ. ve Kedikli, U.** (2018), Etnik Çatışma Bağlamında Kıbrıs’ta Türk – Rum İlişkileri, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 7, S. 5, ss. 190-203.
- Heywood, A.** (2010), *Siyasî İdeolojiler: Bir Giriş*. (Çev. A. K. Bayram, vd.) Ankara, Adres Yayınları.
- İmançer, D.** (2003). Çağdaş Kimliğin Yapılanma Süreci ve Televizyon, *Doğu Batı (Kimlikler)*, S. 23, ss. 233-250.
- İnaç, H.** (2005). *AB’ye Entegrasyon Sürecinde Türkiye’nin Kimlik Problemleri*, Ankara: Adres Yayınları.
- İplikçioğlu, B.** (2007), *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Jenkins, R.** (2008). *Social Identity*, London, Routledge.
(<https://epdf.pub/socialidentity.html>)
- Kaçmazoğlu, H. B.** (2016), Doğan Ergun’un Sosyolojik Görüşleri, *Sosyoloji Konferansları*, S: 53, ss. 29-62.

- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2004), *Yeni İnsan ve İnsanlar*, 10. Basım, İstanbul: Evrim Yayınevi,
- Kalelioğlu, O.** (2008), Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 41, ss. 105-123.
- Kapıcı, H. Z. ve Sakin, S.** (2015). Cumhuriyet Arşivi Işığında Yabancıların Bakış Açısıyla Türkiye'nin Kıbrıs Politikası (1955-1959), *The Journal of Academic Social Science Studies* S. 34, C. 2, ss. 137-153.
- Karacan-Akın, B.** (2006), *Yunanistan'ın Kuruluşundan Günümüze Genel Dış Politikası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Gebze.
- Karacaoğlu, K. ve Reyhanoğlu, M.** (2006), “Kıbrıs Türkü” ve “Türkiyeli” Ayrımı Bağlamında İşyerinde Yıldırma, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 61, S. 4, ss. 145-176.
- Karpat, K. H.** (2009), *Osmanlı'dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji*, Timaş Yayınları: İstanbul.
- Kasapoğlu, M. C.** (2008), *Kıbrıs'ta Yerel Bir Mukavemet Örgütü Olarak Türk Mukavemet Teşkilatı'nın (TMT) İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keser, U.** (2012), Kıbrıs Sorunu Bağlamında Türkiye'de 6/7 Eylül 1955 Olaylarına Kesitsel Bir Bakış, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 12, S. 25, ss. 181-226.
- Keyman, F.** (2009), “Sistem Kurucu ve Sistem Dönüştürücü Bir Toplumsal Gerçeklik Olarak Kültürel Kimlik Olgusunu Yeniden Düşünmek”, (Ed. G. Pultar), *Kimlikler Lütfen*, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları, Ankara.
- Kılıçbay, M. A.** (2003). *Kimlikler Okyanusu*, 2. Baskı, Ankara, Doğu Batı Yayınları.
- Kızılyürek, N.** (2002), *Milliyetçilik Kıskaçında Kıbrıs*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kızılyürek, N.** (2007), *Glaŕkos Klerides: Tarihten Güncelliğe Bir Kıbrıs Yolculuğu*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Koç, S.** (2005), *Dünden Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Kongar, E.** (2001), *21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Konuk, N. (2018), Kıbrıslı Türklerin Göçmenlere Bakışı, Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi, C: 2, S. 3, ss. 55-81.

Kurubaş, E. (2008), Etnik Sorunlar: Ulus-Devlet ve Etnik Gruplar Arasındaki Varoluşsal İlişki, *Doğu Batı*, S: 44, ss. 11–41.

Larrain, J. (1995), *İdeoloji ve Kültürel Kimlik*, (Çev. N. N. Domaniç), Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Lodge, D. (2003). Eğretileme ve Düzdeğişmece, (Çev. M. H. Doğan), *Kitaplık*, S. 65 ss.65-69.

Maalouf, A. (2000), *Ölümcül Kimlikler*, (Çev. A. Bora), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Marshall, G. (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. D. Kömürcü ve O. Akınbay), Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.

Metin, T. (2013), *Etnik ve Dini Kimliklerin Kadınların Siyasete Katılma Biçimi Üzerindeki Etkisi: Hakkâri Kadınlar Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Mora, N. (2008). Medya ve Kültürel Kimlik, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C: 5, S:1, ss. 1-14.

Oğuz, E. S. (2011), Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123–139.

Oran, B. (2010), *Türkiyeli Kürtler Üzerine Yazılar*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Ölçekli, H. (2016), Türkiye’de Milliyetçi Mizah Örneği: Çaylak Dergisi, *Humanities Sciences*, C. 11, S. 3, ss172-188.

Öner, N. (1969). Mantığın Ana İlkeleri ve Bu İlkelerin Varlıkla Olan İlişkileri, *AÜİFD*, Ankara, 16, 285-303.

Özdemir, C. (2001), Kimlik ve Söylem, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 2. ss. 107-121.

Özdemir, T. (2014), *Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası (1954-1960)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

- Özersay, K.** (2009), *Kıbrıs Sorunu: Hukuksal Bir İnceleme*, ASAM Yayınları, Ankara.
- Özkalp, E.** (2007), *Sosyolojiye Giriş*, 15. Baskı, Bursa: Ekin Yayıncılık.
- Özkan, A.** (2008), *Millet-Milliyetçilik-Millî Tarih Bağlamında Türk Yurdu Dergisi'nde Millî Tarih Oluşturma Çabaları (1911- 1918)*, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S: 37, 289-309.
- Özsüer, E.** (2016). 19. Yüzyıl Avrupa Romantiklerinin 1821 Mora İsyanı Üzerindeki Siyasi Ve Kültürel Etkileri, *Türkiyat Mecmuası*, C: 26, S: 2, 325-344. (
- Öztürk, Ö.** (2018). *Yunanlılar ve Yunanistan*, [Erişim: 08 Haziran 2019, <http://ozhanozturk.com/2018/06/10/yunanlilar-ve-yunanistan-ozet-bilgi/>]
- Özyurt, C.** (2005), *Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma*, İstanbul: Açılık Kitap.
- Polat, H. A.** (2011). Millî Mücadele Yıllarında Marmara Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Rum ve Ermeni Çeteleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S: 26, 263-290.
- Sarı Ertem, H.** (2012), *Kimlik ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" ve "Güvenliğin Kimliği"*, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C: 8, S: 16, ss. 177-237.
- Sarıbay, A. Y.** (2008), *Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Shapiro, S. J.** (1998). *The Difference That Rules Make*, Clarendon Press, Oxford.
- Shils, E.** (1957). Primordial, Personal, Sacred and Civil Ties: Some Particular Observations on the Relationships of Sociological Research and Theory, *The British Journal of Sociology*, V:8, N: 2, 130-145.
- Smith, A. D.** (2002), *Ulusların Etnik Kökeni*, (Çev. S. Bayramoğlu ve H. Kendir), Dost Yayınları, Ankara.
- Smith, A. D.** (2014). *Milli Kimlik*, (Çev. B. S. Şener), 7. Baskı İletişim Yayınları: İstanbul.
- Somersan, S.** (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Stets, J. E. and Burke, P. (2000). Identity Theory and Social Identity Theory, *Social Psychology Quarterly*, S. 63, C. 3, ss. 224-237.

Subaşı, N. (2005). *Kültürel Kimliğin Melezleşmesi ve Alevi Modernleşmesi, Türkiye Kültürleri*, Ankara, Tetragon Yayınları.

Sumbas, A. (2006), *Antakya'daki Etnik Yapılanmanın Siyasal Hayata Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şahin, Y. (2012), *Kimlik Temelli Çatışmalar ve Barış Arayışları: Kıbrıs ve Lübnan'ın Analizleri*, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Şentürk, A. ve Gülersoy, N. Z. (2019), Aidiyet, Kent Kimliği ve Kentsel Koruma Etkileşimi Bağlamında Kullanıcı Sürekliliğinin İrdelenmesi: Kadıköy Moda Örneği, *MEGARON*, C.14, S. 1, 145-159.

Şimşek, S. (2002). Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri, *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 3, ss. 29-39.

Tabakçı, N. (2008), *Kültürlerarası İletişim Sürecinde Alt Kültürde Kimliğin Oluşumu (Türkiye'deki Karaçay Topluluğu Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Talas, M. (2013). Küreselleşme Sürecinde Bilgi Toplumu, Eğitim ve Gençlik, *TÜRKİZ*, 23, 47-61.

Tansel, Ö. (2010), *Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tansel, P. (2004), *Türkiye Ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliği'ne Adaylık Süreçlerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tok, N. (2007). *Kültür, Kimlik, Siyaset*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Tosun, R. (2001), Kıbrıs Meselesi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.10, 95-107.

Tosun, Y. (2012), *II. Dünya Savaşından Sonra 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Çevre*

Ülkelerin Soruna Bakışı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Tural, S. (1992). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*, Ankara, Ecdâd Yayınları.

Tuzcuoğlu, N. (1995). Psikanaliz Kuramı ve Özellikleri, *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 7, ss. 275-285.

Türkbağ, A. U. (2003), “Kimlik, Hukuk ve Adalet Sorunu”, *Doğu Batı Dergisi*, S. 23, ss. 209-216.

Uçarol, R. (2000). *1878 Cyprus Dispute & The Ottoman-British Agreement*, Lefkoşa, Rüstem Kitabevi.

Uğurlu, S. (2010), *Gelenek ve Kimlik İlişkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi T.C. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Uysal, A. ve Uysal, E. (2010), Kimliğin Dönüşümü Ya Da Öznenin Muğlaklığı, *Mimar Sinan Üniversitesi Türk Sanatı Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi*, S: 10, ss. 1-10.

Ünal, A. Z. (2016), Klasik Fransız Sosyoloji Geleneğinde Toplumsal Düzenin Yeniden İnşası Sorunu ve “İkame Din” , *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C: 18, S: 30, 28-34.

Ünsal, M. (2008), *Kıbrıs-Avrupa Birliği İlişkileri Çerçevesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Volkan, V. (2005), *Körü Körüne İnanç: Kriz ve Terör Dönelerinde Geniş Gruplar ve Liderleri*, Okyanus Yayınları, İstanbul.

Yağmur, Y. ve Tarcan, E. (2016), Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Süreci ve Rekreasyon Faaliyetlerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 27, S. 2, ss. 227- 242.

Yalçın, E. (2016), Kıbrıs'ta Türk Mukavemet Teşkilatı ve Rauf Denktaş, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S:58, ss. 279-301.

Yanık, C. (2013), Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi, *Kaygı*, S:20, 225-237.

Yellice, G. (2012). 1878'den 1931'e Kıbrıs'ta Enosis Talepleri ve İngiltere'nin Yaklaşımı, *ÇTTAD*, S.12, C.24, Ss. 13-26.

Yıldız, S. (2007), Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği, *Millî Folklor*, S: 74, ss. 9-16.

Yılmaz, N. (2013). Sosyalleşme Sürecinin Siyasallaşma Boyutu, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C. 9, S.19, ss. 319-332.

Yiğit Barış, C. (2018). Georgios Viziinos'un Eserlerinde Doğu Trakya ve Türkler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Yiğit-Yüksel, D. (2018), Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964), *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C:34, S. 2 ss. 311-376.

Zenginoğlu, S. (2012), Kimlik Tartışmaları Ekseninde Türkiye'de Türkçülük Ve Kürtçülük Akımları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyadı : EZGİ YILMAZ

Doğum Tarihi/Yeri : Trabzon/Çaykara

Eğitim :

İlk Öğretim : ESENTEPE İLK ÖĞRETİM

Orta Öğretim : ESENTEPE ORTA ÖĞRETİM

Lise : 19 MAYIS TÜRK MAARİF KOLLEJİ

Lisans : BİLECİK ŞEYH EDEBALI

ÜNİVERSİTESİ SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ

Sürekli Adres : BİLECİK/MERKEZ

Telefon : 0533 502 6526

E-Posta : ezgiyilmaz@gmail.com

